DANSKE FOLKEVISER

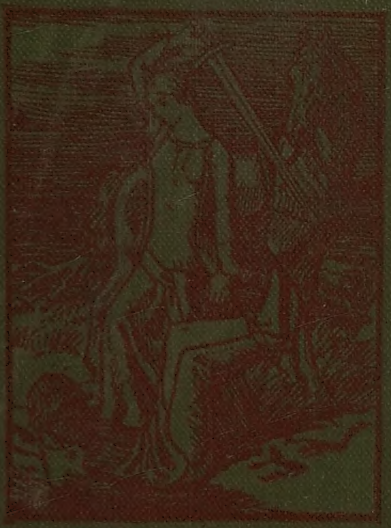

VED AXEL OLRIK
OG
DAN. ANDERSEN

II. SAMLING

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

DANSKE FOLKEVISER

DANSKE FOLKEVISER

I UDVALG

VED

AXEL OLRIK

UNDER MEDVIRKNING AF IDA FALBE-HANSEN

UDGIVNE FOR DANSKLÆRERFORENINGEN

ANDEN SAMLING

KØBENHAVN OG KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
FR. BAGGES KGL. HOF-BOGTRYKKERI
1909

Kgl. Skuespiller

PETER JERNDORFF

med varm Tak for Visernes Fornyelse i Sang

tilegnet

INDHOLD

		Side
1.	Ribold og Guldborg	7
2.	Hr. Luno og Havfruen*	11
3.	Ulver og Vænelil*	14
4.	Nøkkens Svig	18
5.	Elverskud*	20
6.	Hr. Bøsmer i Elverhjem*	24
7.	Kong Oluf og hans Broder*	27
8.	Moder under Mulde*	31
9.	Hr. Oluf og hans forgyldte Ljud*	35
10.	Jomfruen i Ormeham*	38
11.	Dalby Bjørn	41
12.	Valravnen	43
13.	Ridder i Fugleham	46
14.	Lindormen	48
15.	Ridder Stigs Runer	50
16.	Venderkongens Jomfrurov	55
17.	Laurens bortfører Bente Sunesdatter	59
18.	Rane Jonsøns Giftermaal	63
19.	Marsk Stigs Døtre	65
20.	Nilus Strangesøns Stenstue	69
21.	Unge Danneved og Svend Trøst	72
22.	Hr. Hjælm	75
23.	Svend af Vollersløv	78
24.	Aage fælder Tord Iversøn	82
25.	Fæstemanden dør	86
26.	Fru Gundelils Harpeslæt*	89
27.	Stalt Ellensborg	91
28.	Unge Svend Dyre	95
29.	Rige Hr. Palles Bryllup*	100
30.	To Brude om een Brudgom*	102
31.	Hr. David og hans Stesønner	105
32.	Hr. Karl paa Ligbaare	108

Ved nærværende Udvalg er forudsat en noget modnere Alder end ved I. Samling. Tillige er der i særlig Grad medtaget saadanne Viser, som let lader sig synge. Til de med (*) mærkede Viser findes der Melodier i Thomas Laubs fortræffelige Fornyelse af Melodierne i middelalderlig Stil („Danske Folkeviser med gamle Melodier", 1—2. Hæfte 1899—1904). Til en Del af de andre vil Melodierne findes i et senere udkommende 3. Hæfte af samme Række.

Det forudsættes, at Læseren har Indledning og Ordsamling af I. Samling ved Haanden.

1. Ribold og Guldborg.

1. „Hør du, Guldborg, hvad jeg siger dig:
vilt du følge af Gaarde med mig?“
Der Huen legtes for dem.

2. „Hvor skulde jeg komme af Gaarde med dig?
der er saa mange der vogter paa mig.

3. Mig vogter Fader og mig vogter Moder,
mig vogter Søster og dertil Broder.

4. Mig vogter og min Fæstemand,
det meste jeg sørger, det er for ham.“

5. „End det dig vogted al din Æt,
du skal mig holde det du har mig jæt.“

6. Saa væn da havde han Føle og spag,
han satte den Jomfru ved sin Bag.

7. Der de kom paa Hede,
da mødte dem rigen Greve.

8. „Vel mødt, vel mødt, Ri-bold,
hvor har du stjaalet den Jomfru bold?“

9. „Det er min syge Søster,
jeg førte hende igaar af Kloster.“

10. „Du tørst ikke dølge for mig:
Guldborg! Guldborg! vel kender jeg dig!"

11. „Jeg skal give dig Kaaben blaa,
du siger ej min Fader fraa."

12. „Hav du selv din Kaabe blaa!
jeg skal sige din Fader fraa. —

13. Her sidder du, Konge, og drikker Vin.
borte er Ribold med Datter din."

14. Kongen lader raabe over al sin Gaard:
„Vel op, mine Mænd, drager Vaaben aa!"

15. Guldborg sig over Aksel saa:
„Hisset kommer min Fader, hvad bliver til Raad?"

16. „Guldborg, lad dig sømme:
du hold min Hest i Tømme.

17. Om du ser mig bløde,
du nævn mig ikke til Døde.

18. Om du ser mig falde,
du nævn mig ikke med alle."

19. Han hug i den første Flok
hendes syv Brødre med gule Lok.

20. Han hug i den anden Skare
hendes syv Maage og hendes Fader.

21. „Ribold, Ribold, stil din Brand!
stille den Gud og den Hellig Aand!

32. Du lad min yngste Broder leve,
han kan min Moder de Tidende sige."

33. Alt udi det samme Maal
fik han fyrretyve Saar.

34. Ribold stikker sit Sværd i Skede:
„Kom hid, Guldborg, nu vil vi ride.“

35. De red dem ad Hedespor,
aldrig taled Ribold Ord.

36. „Hør du, Ribold, hvad jeg spør:
hvi er du ej saa glad som før?“

37. „Naade dig, Guldborg, saa lidet du vedst:
din Broders Sværd var mit Hjærte næst.“

38. Saa red de dem til Lande,
han saa sin Broder stande.

39. „Velkommen, Ribold, Broder min,
hvor har du fanget den væne Viv?“

40. „Hør du, Broder, stat hid til mig:
min væne Møe saa giver jeg dig.“

41. „Det skal aldrig, men jeg maa leve,
jeg skal to Brødre min Tro give!“

42. Ribold var død, før Hanen gol,
Guldborg førend op randt Sol.
Der Huen legtes for dem.

Ribold bortfører Guldborg fra hendes Faders Gaard. søger at købe den mødende Greve til Tavshed, men han iler til Borgen og røber dem. De indhentes; Ribold beder hende at holde hans Hest, og om ikke at nævne hans Navn (Nævnelsen af Navnet bryder den overnaturlige Styrke, der ligger i hans Kampraseri). Da hun overtræder Forbuddet i Angst for den sidste af sine Brødre, saares han, og rider med Ulivssaar videre over Heden, et kort Svar aabenbarer hende

hans nære Død. Kommen til Hjemmet vil han sørge for sin Fæstemø ved efter Tidens Skik at faa hende gift med sin Broder; men hun afslaar det, og dør med sin elskede.

Riboldvisen — „en Juvel som ethvert Land vilde misunde" — er de nordiske Landes fælles Ejendom. Overalt fremtræder den med de samme tragiske Træk: hendes øjeblikkelige Angst for Broderen, der medfører Døden for hendes Kæreste, og Fæstemandens nænsomme Tavshed om den Ulykke hun har gjort ham. Ejendommelig for den her meddelte Form (bevaret paa Island, men kendelig nok med dansk Underlag) er den øde Hede som Baggrund for de elskendes Angst, Kamp og Dødstanker.

Indl. S. 75 (DgF II Bd. Nr. 82; Danske Studier 1906). — *Omkv.* Der Huen legtes for dem, da Følelsen (eller Elskoven) rørte sig stærkt hos dem. (Det er dog uvist, om dette er Visens oprindelige Omkvæd.) — *V. 5* End det, selv om. — jæt, lovet. — *V. 6* væn og spag Føle, smuk og klog Hest. — ved sin Bag, bagved sig (paa Hesteryggen). — *V. 9* unge Kvinder opdroges ofte i Klostrene. — *V. 10* i Versets Slutning genkender Greven Kongedatteren og henvender nu sin Tale til hende. — *V. 14* drager Vaaben aa, drager Vaaben paa, klæd jer i Vaaben. — *V. 15* Guldborg saa tilbage over sin Skulder. — *V 16* lad dig sømme, lad det sømme sig for dig, lad det anstaa dig; hold min Hest, selv om det egentlig er et Arbejde der ikke tilkommer en Kongedatter. — *V. 17* nævne til Døde, nævne en saaledes at hans Død bliver Følgen. — *V. 18* ikke med alle, slet ikke. — *V. 20* Maage, besvogrede. — *V. 21* stil din Brand, stands dit Sværd. — — *V. 32* han kan, for at han kan. — *V. 33* Maal, Tale, Udsagn. — *V. 35* aldrig (et) Ord, ikke et eneste Ord. — *V. 37* Gud naade dig for saa lidet du ved o: for saa uklogt du handlede. (west og næst danner Rim sammen i ældre Dansk.) — *V. 38* til Lande, hjem. — *V. 41* Det skal aldrig ske, mens jeg lever, at jeg giver to Brødre mit Troskabsløfte.

2. *Hr. Luno og Havfruen.*

1. Hr. Luno han lader bygge et Skib,
der kom ret aldrig paa Vandet slig.
Saa henter de deres Guld oppaa Grønland.

2. Lader bygge et Skib,
der kom ret aldrig paa Vandet slig.
Det var forgyldt mellem begge Stavn,
der staar skrevet Jomfru Maris Navn.

3. Mellem begge Stavn,
der staar skrevet Jomfru Maris Navn.
Det var forgyldt mellem begge Bord,
Jesu Navn stod skrevet derover.

4. Mellem begge Bord,
Jesu Navn stod skrevet derover.
Sejlet var af Silke smaa,
hveranden Dug gul, hveranden blaa.

5. Af Silke smaa,
hveranden Dug gul, hveranden blaa.
Raaen var af det hvide Sølv,
og Mærset var af det røde Guld.

6. Af det hvide Sølv,
og Mærset var af det røde Guld.
De til Stranden udbaare
Hr. Lunos Anker og Aare.

7. Udbaare
Hr. Lunos Anker og Aare.
Hr. Luno han sejler i Havet fram,
der møder ham en Havfru, hun var gram.

8. I Havet fram,
der møder ham en Havfru, hun var gram.
„Hør du, Hr. Luno, du vend dig hjem.
heller jeg skal skænde dit Skib i Sten.“

9. Du vend dig hjem,
heller jeg skal skænde dit Skib i Sten.
„Ret aldrig skal du den Dag leve,
jeg skal mig for en Havfru give.“

10. Den Dag leve,
jeg skal mig for en Havfru give.
Den første Bølge, den Havfru kaste paa,
sønder da ginge baade Sejl og Raa.

11. Den Havfru kaste paa,
sønder da ginge baade Sejl og Raa.
Den anden Bølge den Havfru skød,
Silkesejl i Havet flød.

12. Den Havfru skød,
Silkesejl i Havet flød.
Det da mælte den Styresmand:
„Er her nu ingen, der Runer kan?“

13. Den Styresmand:
Er her nu ingen, der Runer kan?
Det svared Hr. Luno, den velbyrdig Mand:
„De Runer jeg selv vel skrive kan.“

14. Den velbyrdig Mand:
De Runer jeg selv vel skrive kan.
Han skrev de Runer paa Lindekvist,
han bandt den Havfru med stor List.

15. Paa Lindekvist,
han bandt den Havfru med stor List.
Han skrev de Runer paa Lindegren,
han bandt den Havfru til en Sten.

16. Paa Lindegren,
han bandt den Havfru til en Sten.
„Hr. Luno, Hr. Luno, og løs du nu mig!
syv Tønder Sølv saa giver jeg dig.

17. Løs du nu mig,
syv Tønder Sølv saa giver jeg dig.
Syv Tønder Sølv, den ottende af Guld,
min ædelig Herre, vær naadefuld."

18. Den ottende af Guld,
min ædelig Herre, vær naadefuld!
„Sid du nu her, du svæltes paa kveg,
ret aldrig løser jeg det Baand af dig.

19. Du svæltes paa kveg,
ret aldrig løser jeg det Baand af dig.
Du sige for alle, hvem her kommer fram:
dig bandt Hr. Luno med hviden Hand."

20. Hvem her kommer fram:
dig bandt Hr. Luno med hviden Hand.
Hr. Luno sejler til Grønland hjem,
den Havfru sidder bunden ved den Sten.
Saa henter de deres Guld oppaa Grønland.

Grønland og Island er i Folkeviserne ikke kendte for deres virkelige Natur, men er fjærne fantastiske Lande. Her kan Hr. Luno sejle for at hente Guld hjem; og her kan man henlægge Sagnverdenens mest fantastiske Træk, at Havtrolden tryllebindes med Heltens Trylleord eller Tryllerunер, forvandles til Sten. Hver der kommer did kan se, hvorledes Havfruen sidder „bunden til Sten".

Vi er her i Oldtidens Sagnverden: den vældige fjældboende Jættekvinde, der svømmer i Havet for at knuse de forbisejlende Skibe mod Klippen („skænde dem i Sten", som det hedder i Visen); og den menneskelige Helt, der ved Kløgt eller Tryllekunst vinder Overmagt over hende. Saaledes ogsaa i Eddakvadene Jættemøen Hrimgerd, der af Helge Hjørvardssøn forvandles til Sten og staar som et

stygt Sømærke ved Indsejlingen til Havnen. Overalt hvor der træffes de plumpe halvt menneskelignende Klipper, har Folkedigtningen leget med saadanne Tanker. — DgF II Bd. Nr. 43; jfr. vor Nr. 7 og I Saml. Nr. 9.

V. 2 Mari (= Marie) udtalt med Tonen paa første Stavelse. — *V. 18* sid her paa den (Stenen) og sult kveg (levende) ihjel.

3. Ulver og Vænelil.

1. Ulver han gilte stalt Vænelil:
— blandt Fugl' og Dyr[1]) —
„Vil I blive Allerkæresten min?
Se, Folen fører Liget over Hede.

2. Jeg skal føre eder til den Ø,
som I skal leve og aldrig dø.

3. Der gror ikke andet Græs end Løg,
der synger ikke andre Smaafugl' end Gøg.

4. Der er Vældekilder, der springer af Vin,
tror paa min Tale, Allerkæreste min."

5. „Hvor kommer jeg af Gaarde med dig
for alle de Vogtere, der holder paa mig?"

6. „Stolt Vænelil, sammel dit Guld i Skrin,
meden jeg sadler Ganger min."

7. De red dem igennem Skove,
deres Guld sken over Sadelbove.

[1]) Naar Visen synges, vil det være hensigtsmæssigt at ombytte dette Omkvæd med „men Linden gror" (fra et andet Haandskrift af Visen).

8. Der de kom i grønnen Lund,
der lyster hannem Ulver at hvile en Stund.

9. Stolt Vænelil neder paa Jorden sad,
Ulver han kaste saa dyb en Grav.

10. „Hør I det, Ulver, hvad jeg siger jer,
hvortil da skal den Grav, I gør?

11. Til eders Hund er den for lang,
til eders Hest er den for trang.“

12. „Se dig hisset, hvor den Stad hun staar,
de blodige Strømme der fra hende gaar.

13. Otte Jomfruer dem har jeg gilt,
jeg har dem alle ved Livet skilt.

14. Nu skal du være den niende,
du skal svare alle mine Synder.“

15. Alt sad stolt Vænelil og tænkte ved sig:
mon ikke mine Runer kan hjælpe mig?

16. „Nu har I gilt mig i otte Aar,
aldrig bad I mig løske jert favre Haar.“

17. Han lagde hans Hoved udi hendes Skød,
han sov en Søvn, den vor ham ikke sød.

18. Hun tog af hans Hals det røde Guldbaand,
dermed bandt hun Ulvers hvide Haand.

19. Saa løste hun Hest af Fjeder,
hun spændte den om Ulvers Fødder.

20. „Du vaag nu op, Ulver, og tal med mig!
i Søvne vil jeg ikke svige dig.

21. Otte Jomfruer har du der gilt,
du har dem alle ved Livet skilt.

22. Nu skal du selv være den niende,
svare maa du alle deres Synder."

23. „Hold op, stolt Vænelil, du hug ikke mig!
ret aldrig skal jeg svige dig."

24. „Nu skal du aldrig mere
daare saa Jomfruer flere."

25. Hun drog ud hans gyldte Sværd,
det var han Ulver fuld vel værd.

26. Saa kvindelig hun Sværdet drog,
saa mandelig hun til hannem hug.

27. „Lig du nu, Ulver, det dig rinder Blod,
end vil jeg leve Væne, en Jomfru god."

28. Hun satte sig paa hans Ganger rød,
— blandt Fugl' og Dyr —
hun red til sin Moder saa væn en Mø.
Se, Folen fører Liget over Hede.

Omkring i europæisk Visedigtning træffer vi den blodtørstige Røver, der lokker Jomfruen ud til Død men selv bliver Offer for hendes Snildhed. Visen udstyres snart paa en, snart paa en anden Maade med underlige fantastiske Træk, der viser at Sangerne har tænkt ham som et halvvejs-overnaturligt Væsen.

Den gamle danske Vise har ogsaa sine Maader at udtrykke det paa: Den lader ham synge Elververdenens Lokkesang. Og den lader — med et dristigt Brud paa den ydre Sandsynlighed — ham pludselig vise Stedet, hvor der rinder hele Strømme af Blod fra alle de tidligere myrdede Jomfruer, for at hun kan vide hvad Skæbne der venter hende. Det er ikke Visens oprindelige Digter, der har opfundet disse Strofer; de er laante hertil fra en anden Vise, men laante

som et Træk, der uhyre virkningsfuldt røber Ulvers Blodtørst nu da den bryder frem gennem hans Maske af at være den ridderlige Bejler. Saa voldsom en Virkning er der i den tilfældig arbejdende Folkefantasi. Mere digtet ud fra selve hans Røvervæsen er det næste Udbrud, den unge Jomfru skal være dræbt som Offer for hans Misgerninger; han lægger dem paa den han slaar ihjel og regner sig selv fri derved, — en plump barbarisk Maade at ville udsone sig med Livets dunkle Grundmagter.

Overfor dette Umenneske staar Jomfru Vænelil. Den danske Digtning har her fundet en glimrende Lejlighed til at vise sin Yndlingsskikkelse: den unge Jomfru fuld af Ynde men ogsaa af Snildhed og af snar Handlekraft. Hun lokkes af Elskovstonerne og det æventyrlige hos sin Bejler, hun sidder saa tryg paa Hesteryg og ude i de grønne Skove blandt Fugle og Dyr; men da Faren er over hende, har hun hele sin Aandsnærværelse rede, lader som hun er indtagen i den grumme Bejler, og beder om Lov at „lyske" hans Hoved (at lægge det i sit Skød og kæmme og kærtegne det), og Røveren, dumt godtroende som en Trold, betages af Øjeblikkets Behag og slumrer ind[1]). Der er munter Ironi i det, at hun binder ham med hans eget Baand (den „Fjæder" eller „Hilde" hvormed man koblede Hestens Fødder sammen, naar man holdt Rast) og drager hans Sværd. Der er Værdighed over hendes Handling, naar hun — svarende til Oldtidens faste Begreb om Ret — vækker den sovende, inden hun giver Dødshugget; og den trøstige Selvsikkerhed i hendes Svar paa hans Tiggen om Livet: at nu kan han selv bruges som Offer for de andres Synder. Med frejdig Glæde ser vi hende derfor drage Sværd saa „kvindelig", og siden ride hjem paa Ulvers Hest.

Omkvædets „blandt Fugl' og Dyr" antyder den frie Natur som Digtets Scene; Folen der „bærer Liget over Hede" passer derimod ikke ind i Visens Handling, men har vundet Hævd, fordi Stemningen svarer til Visens Voldsomhed.

DgF IV Bd. Nr. 183. — *V. 3* ikke andre Urter end „Løg" (ranke Vækster). — *V. 4* Vældekilde, Kildevæld. — *V. 7* Guldskrinet stod paa Sadelbuen og skinnede. — *V. 14* svare mine Synder, svare for, bære Ansvaret

[1]) Det synes her og mangesteds som om man er gaaet ud fra, at en dødsdømts sidste Bøn ikke kan nægtes.

for mine Synder, være Sonoffer (Rimordene passede bedre sammen i gl. dansk sȳndæ — nīndæ, end nu). — *V. 17* hans, jysk i St. for sin. — vor, her: blev (gl. d. warth). — *V. 25* gyldt, forgyldt. — det, at blive dræbt med sit eget Sværd.

4. Nøkkens Svig.

1. Der gaar Dans paa Kirkegaard,
— under Lide —
der danser Møer med udslagen Haar.
Mig tykkes, det er tungt at udride.

2. Der danser Riddere med dragen Sværd,
Kongens Datter hun for dem kvæ'r.

3. Stalt var den Jomfru, hun kvad saa:
det hørte Nøkken, under Vandet laa.

4. Op stod Nøkken, og klædte han sig:
„Mon ikke den Jomfru vil have mig?"

5. Han skaber sig Klæder, baade gul og grøn,
han kalder sig Hr. Alfast, Kongens Søn.

6. Han skaber sig Hest, baade sort og hvid,
i gyldte Sadel saa rider han did.

7. Han bandt sin Hest ved Kirkekam,
vel tøsser gik han Kirken avet om.

8. Han gik sig ad Kirken ind,
og alle de smaa Billeder de vendte sig omkring.

9. Mælte det Præsten, for Alteret stod:
„Hvem er os den Ridder god?"

10. Kongens Datter hun smiler under Skind:
„Gud give, den Ridder vaare min!“

11. „Hør du, stalt Jomfru, lov du mig:
en Krone af Guld saa giver jeg dig.“

12. „Min Fader var Konge over tre Kongerige,
han gav mig aldrig Guldkrone slige.“

13. Han slog over hende Skarlagen blaa,
saa monne de af Kirken gaa.

14. Og der de kom til Stætte,
Ganger og gyldt Sadel dem mødte.

15. De red over Hede,
der blev han Trold saa lede.

16. De red dem ud med det Vand,
der blev han en Trold saa gram.

17. „Hør I, Hr. Alfast, min Fæstemand,
hvad vil I hos dette vilde Vand?“

18. „Jeg er ikke Hr. Alfast, din Fæstemand,
mit Hjem er i det vilde Vand.“

19. Der de komme midt paa Sund,
der sunke de baade til Havsens Bund.

20. Det maatte man høre saa langt af Led,
— under Lide —
hvor Kongens Datter under Vandet skreg.
Mig tykkes, det er tungt at udride.

DgF II Bd. Nr. 39. — *V. 1* paa Kirkegaard, i Vaagenætter (Aftner og Nætter før de store Fester) samledes man ofte paa Kirkegaarden og kortede Tiden mellem Gudstjænesterne med Sang og Dans. — *V. 7* Kirkekam, synes

her at mene Kirkemur. — tøsser gik han Kirken avet om, han gik to Gange rundt om Kirken imod Solen (ɔ: saaledes som Trolde gør: avet, ɔ: til urette Side, i Sammenligning med hvad der er Menneskers Skik). — *V. 8* Billederne (Helgenbillederne) vendte sig om, for ikke at se den indtrædende Trold. — *V. 9* hvem er os osv., hvem er den smukke Ridder, som er hos os (mærk Folkevisernes meget fri Brug af Hensynsbetegnelse). — *V. 11* Krone af Guld, den ugifte Kvindes fornemste Prydelse. — *V. 14* Stætte, Stente, Kirkelaage. — *V. 19* sunke, sank.

---

5. *Elverskud.*

1. Hr. Oluf rider om Otte,
men lysen Dag ham totte.
Hvad hjælper det vi kvider?

2. Hr. Oluf rider ad Bjærge,
der gik en Dans med Dværge.

3. Der traad en Jomfru af den Dans,
hun lagde sin Arm om Hr. Olufs Hals.

4. „Hør I, Hr. Oluf hin blide,
hvort lyster jer nu at ride?"

5. „Jeg vil ride mig under Ø
og tale med min Fæstemø."

6. „Hr. Oluf, vil I love mig,
saa rige Gaver giver jeg dig.

7. Jeg vil give jer Ganger graa,
han gaar een Time til Rom og fraa.

8. Jeg giver jer en Brynje ny,
I tør aldrig for nogen Mand fly.

9. Jeg giver jer saa godt et Sværd,
der kom aldrig sligt i Herrefærd.

10. Og slig er alle mine Bænke,
som Guld var lagt i Lænke.

11. Slig er alle mine Vindebro,
som Guld skinner over eders Hænder to."

12. „Behold du selv dit Guld saa rød,
jeg vil hjem til min Fæstemø."

13. Saa slog hun Hr. Oluf ved hviden Kind,
Blod sprang over hans Skarlagenskind.

14. Hun slog ham imellem Hærde,
det han faldt neder til Jorde.

15. „Stat op, Hr. Oluf, og rid du hjem,
du skal ikke leve Dag foruden en."

16. Hr. Oluf han vendte sin Ganger omkring,
alt saa modig red han hjem.

17. Der han kom til Borgeled,
hans kære Moder stod derved.

18. „Hør du, Hr. Oluf, kær Sønne min,
hvi bær du saa bleg en Kind?"

19. „Jeg maa vel være om Kinden bleg,
for jeg har været i Ellekone-Leg.

20. Min kære Moder, I tager min Hest,
min kære Broder, du hente mig Præst."

21. „Og hvad skal jeg din unge Brud svare,
naar hun kommer i Brudeskare?"

22. „I skal sige, jeg er ude i Lunde,
at prøve min Hest og saa mine Hunde."

23. Aarle om Morgen, det var Dag,
da kom Bruden med Brudeskar'.

24. Der de kom for oven By,
alle gik Klokker, som de var ny.

25. „Hvi monne alle de Klokker saa gaa?
jeg ved her ingen, der syge laa."

26. „Det er saa Sæd paa denne Ø
at ringe mod sin Fæstemø."

27. Saa førte de Bruden i Gaarde,
alle græd Fruer saa saare.

28. „Hvi mon alle de Fruer saa græde,
der mig skulde vel om lade?"

29. „Slet ikke græder de for Komme din,
de græder for en Kvinde, er død i vor By."

30. De satte Bruden paa Brudebænk,
for gik Ridder', de bar hende Skænk.

31. „Jeg ser her Ridder' gaa ud og ind,
jeg ser ikke Hr. Oluf, kær Herre min."

32. „Baade med Høg og saa med Hund
da er Hr. Oluf i Rosenslund."

33. „Har han nu kærer' sin Høg og sin Hund,
end han har sin unge Brud?"

34. Sildig om Aften, Rog faldt paa,
da skulde den Brud til Senge gaa.

35. De tændte op de høje Blus,
saa fulgte de Bruden til Brudehus.

36. De fulgte Bruden til Brudeseng,
efter gaar Hr. Olufs liden Smaadreng.

37. „I lader jer mindes, Hr. Olufs Mø,
min Herre han ligger i Sengen død.

38. Min Herre han ligger i Sengen Lig,
nu skal I hans Broder jer Tro bortgi'."

39. „Ret aldrig skal jeg den Dag leve,
jeg skal to Brødre min Tro bortgive."

40. Hun stødte op den Højelofts-Dør,
de høje Raa de stod derfor.

41. Stalt Ingelil løb til de høje Ru,
de hvide Lin hun deraf slog.

42. Hun minded Liget saa liste,
saa saare hendes Hjærte det ryste.

43. Hun minded Liget saa overbrat,
hendes Hjerte det sønder i Stykker brast.
Hvad hjælper det vi kvider?

Indl. S. 69 (DgF II og IV Nr. 47). — *V. 1* Otte, Daggry. — totte, tyktes. — lysen, lys (gammeldags Form; opr. Genstandsform Hankøn). Det var pludselig, som om han red ved fuldt Dagslys; Elverfolket er nemlig altid omgivet af Lysglans. — *V. 2* ad Bjærge, nærved (Elverfolks-) Højen. — en Dans med Dværge, ɔ: af Dværge (Elverfolk og Dværge bruges enstydig i Folkeviserne). — *V. 7* paa een Time til Rom og tilbage igen. — *V. 10* mine Bænke skinner som Guldkæder, ɔ: som ægte Guld. — *V. 11* mine Vindebroer skinner som Guldringene paa eders Arme. — *V. 28*, der skulde tage fornøjelig imod mig (lade vel om nogen, se I Saml. Nr. 13 V. 11). — *V. 34* Røg

faldt paa, da Mørket faldt paa. — *V. 37* I lader jer mindes, I maa forstaa at. — *V. 40* Ru, Forhøjning. — *V. 42* liste, listelig, sædv.: behændig; her maaske: pludselig.

---

6. Hr. Bøsmer i Elverhjem.

1. Hr. Bonde han bor sig ude ved Aa,
— for mig længes endnu —
saa væne da har han Døtre to.
For mig længes i alle mine Dage.

2. Døtre to og Sønner fem,
Hr. Bøsmer var den vænest' af dem.

3. Den Ellekone bor sig ude ved Aa,
vel femten Vintre hun lagde det i Traa.

4. Femten Vintre og end et Aar,
alt hvor hun skulde Hr. Bøsmer faa.

5. Silde om Aften, der Dug drev paa,
til Hr. Bøsmers Loft saa monde hun gaa.

6. Hun klapped paa Loftsdør med sit Skind:
„Stat op, Hr. Bøsmer, og lader mig ind."

7. „Ingen dem har jeg Stævne sat,
og ingen kommer i mit Loft om Nat."

8. Favrlig' havde hun Fingre og smaa,
og selv tog hun de Laase fraa.

9. Hun satte sig paa hans Sengestok,
hun leger fast med hans gule Lok.

10. „Du gør det, Hr. Bøsmer, for din Tro:
mød mig i Morgen paa Stenebro."

11. Hr. Bøsmer han vaagner om Midjenat,
udaf sine Drømme siger han saa brat:

12. „Mig tykte, en Jomfru for mig stod,
hun var saa væn, som Voks var sno't.

13. Mig tykte, en Jomfru hos mig vaar
i Silkesærk med udslagen Haar.

14. Jeg har hende lovet alt paa min Tro,
jeg skal hende møde paa Stenebro."

15. „Du lig, Hr. Bøsmer, giv den Drøm ikk' i Gem,
det er en Ellekone, vilder dig i Søvn."

16. „Min Drøm den gange mig, som den maa,
visselig skal jeg holde min Tro."

17. Hr. Bøsmer taler til Svende to:
„I sadler mig min Ganger graa."

18. Hr. Bøsmer ud af Gaarden red,
hans Moder hun græd, og Hænder hun vred.

19. Og der han kom paa Stenebro,
der snaved hans Ganger i røde Guldsko.

20. Gangeren snaved i røde Guldsøm,
Hr. Bøsmer ud for striden Strøm.

21. Saa sam han til Elverhjem,
den Elvermø gaar ham igen.

22. „Velkommen, Hr. Bøsmer, hjem til min,
og jeg har blændet baade Mjød og Vin.

23. Siger mig, Hr. Bøsmer, paa eders Maal,
hvor er I fød, og hvor er I baar'n?"

24. „I Danmark er jeg fød og baaren,
og der er alle mine Hovklæder skaaren.

25. Der er ogsaa min Fæstemø,
med hende vil jeg baade leve og dø."

26. Den Elvermø taler til Ternen sin:
„Du hent mig ind et Horn med Vin.

27. Du hent mig ind et Dyrehorn,
og kast deri to Elverkorn."

28. Den Terne ind ad Døren tren,
Hornet i hendes Hænder sken.

29. Han lagde til Munden, og af han drak,
al Verden ham af Hue gik.

30. „Siger mig, Hr. Bosmer, paa eders Maal:
hvor er I fød, og hvor er I baar'n?"

31. „I Elverhjem er jeg fød og baaren,
og der er alle mine Klæder skaaren.

32. Her staar I, min Fæstemø,
med eder vil jeg baade leve og dø."

33. Den Elvermø har nu forvunden al sin Kvide,
hun lægger Hr. Bosmer ved sin Side.

34. Ham græder for Fader og Moder,
hans Søster og hans Brøder.

35. Halve mere da græder hans Fæstemø,
— for mig længes endnu —
og sørged hun sig selv til Død.
For mig længes i alle mine Dage.

Den skønne og lokkende Elververden tænkes — efter de forskellige Egnes ulige Myteverden — snart som dulgt i Skov og ved Elverhøj, snart i Aaens Dyb. Naar det hedder at Elvermøen bor „ude ved Aa", er det en fra Menneskene overført Betegnelse; ti Visen aabenbarer snart, at. der i Vanddybet gemmer sig en „Elverhjem", en Elververden, og at det er her hun lokker ham ned. — Visen lader ligesom „Elverskud" Elvermøens forvildende Magt være uovervindelig, men den hele Tone er ikke voldsom, men vemodig hendøende som det stille halvdunkle Vanddyb.

DgF II og IV Bd. Nr. 45. — *V. 3—4* Ellekvinden lagde i Traa (længtes eftes), hvorledes hun skulde faa Hr. Bøsmer. — *V. 5* Loft, Værelse i Husets øvre Del, Sovekammer. — *V. 6* klappe med Skind, banke paa med Kappen lagt imellem Døren og det man banker med. — *V. 8* favrlig, net. — *V. 10* for din Tro, saa sandt man kan stole paa dig. — *V. 12* saa smuk som et snoet Vokslys. — *V. 14* Stenebro, den af Sten bygte Bro over Aaen (Navnet givet i Modsætning til de sædvanlige Træbroer). — *V. 15* give i Gem, agte paa; vilde, forvilde — i Søvn, i Drømme. — *V. 16* lad det gaa med min Drøm saadan som det kan (ɔ: lad det være Drøm eller ikke), i hvert Fald skal jeg holde mit Løfte. — *V. 19* snaved, snublede. — *V. 21* sam, svam, svømmede. — *V. 22* blænde, blande. — *V. 24* Hovklæder, Klæder som bæres til Hove, i adeligt Liv. — *V. 27* Dyrehorn, Uroksehorn. — Elverkorn, Tryllekorn. — *V. 29* han sænkede det mod Munden og drak det ud. — *V. 34* for ham græder. — Brøder, Brødre.

---

7. *Kong Oluf og hans Broder.*

1. Kong Oluf og hans Broder,
de trætte dem om Norge.
Det er saa favrt i Throndhjem at hvile.

2. Hans Broder,
de trætte dem om Norge.
„Hvilken af os bedst sejle kan,
han skal være Konge i Norgeland."

3. Bedst sejle kan,
han skal være Konge i Norgeland.
„Hvor skal jeg komme førre?
du har Ormen den snare."

4. Førre,
du har Ormen den snare.
„Tag du Ormen den snare,
jeg tager Oksen den lade."

5. Den snare,
jeg tager Oksen den lade.
Kong Oluf gaar om Kirkegaard,
som Guldet skinner hans favre Haar.

6. Om Kirkegaard,
som Guldet skinner hans favre Haar.
Brat kom der Bud for Kong Oluf ind:
„Nu sejler Harald, Broder din."

7. For Kong Oluf ind:
nu sejler Harald, Broder din.
„Lad dem sejle, der sejle vil!
Messen vil vi lyde til.

8. Der sejle vil,
Messen vil vi lyde til.
Messen den er Vorherres Ord;
Svende, tager Vand, vi gaar til Bord.

9. Vorherres Ord,
Svende, tager Vand, vi gaar til Bord.
Vi gaar til Bord og fanger os Mad,
siden vil vi ad Stranden ad."

10. Fanger os Mad,
siden vil vi ad Stranden ad.
De til Stranden udbaare
deres Anker og deres Aare.

11. Udbaare
deres Anker og deres Aare.
Kong Oluf han gaar paa hviden Strand,
som den Okse han ligger for Land.

12. Paa hviden Strand,
som den Okse han ligger for Land.
Klapper han Oksen paa hviden Horn:
„Gak du nu, som du gik i Korn."

13. Paa hviden Horn:
Gak du nu, som du gik i Korn.
Han klapped Oksen paa Side:
„Du maatte bedre fremskride."

14. Paa Side:
du maatte bedre fremskride.
Han klapped Oksen paa Lænde:
„Bedre maa du fremrende."

15. Paa Lænde:
Bedre maa du fremrende.
Det da mælte den Styresmand:
„Hvor da skal vi sejle fram?"

16. Den Styresmand:
hvor da skal vi sejle fram?
„Sejl du over Bjærg og Klippe,
ihvor som du kan hitte."

17. Og Klippe,
ihvor som du kan hitte.
Han sejled over de Bjærge blaa,
ud da løb de Trolde smaa.

18. De Bjærge blaa,
ud da løb de Trolde smaa.
„Kong Oluf med dit røde Skæg,
hvi sejler du gennem vor Stuevæg?"

19. Røde Skæg,
hvi sejler du gennem vor Stuevæg?
„Stat, du Trold, du bliv til Sten,
og gør du ikke nogen Men!“

20. Du bliv til Sten,
og gør du ikke nogen Men!
Kong Oluf spændte Buen for sit Knæ,
Pilen faldt bag Sejletræ.

21. For sit Knæ,
Pilen faldt bag Sejletræ.
Han skød ud af Fremmerstavn,
Pilen faldt bag Oksen i Havn.

22. Af Fremmerstavn,
Pilen faldt bag Oksen i Havn.
Kong Oluf han vandt Norge,
for han kom tre Dage førre.
Det er saa favrt i Throndhjem at hvile.

Visen om Hellig Oluf og hans Broder giver med al Tydelighed den middelalderlige Folkehelgen. Kærnepunktet er hans Magt over den synlige Natur, og Fromheden fremtræder som Aarsag dertil. Harald tænker kun paa saa overraskende som muligt at komme ud paa Kapsejlingen: Oluf gaar i Kirke først, og siden ser vi ham med sit Ord styre Skibet og sætte det i endnu vældigere Fart, ja sejle tværs over Fjældene. Oluf, der gaar over Kirkegaard med Haaret straalende som Guld, er Foreningen af den kirkelige og den rent folkelige Helt. Naar Omkvædet glæder sig over saa godt det er at hvile i Trondhjem, tænker det ikke paa Heltens Træthed efter den hastige Skibsfærd, men paa hvor lykkelig han nu hviler i sit Skrin i Trondhjem som Folkets Værner og som Hjælper for alle der paakalder ham.

Visens Udgangspunkt er et norsk Sagn, fremkaldt ved en Skibsstavns- og en jættelignende Klippe, som saas i Fjældet. Men der hænger et og andet historisk Minde ved. Harald (Haardraade) trættedes ganske vist ikke med sin Broder Olaf, men med hans Søn Magnus om Norges Rige.

„Ormen“ var ikke Olaf den Helliges, men Olaf Tryggvesøns Skib; derimod er det rigtigt nok, at „Oksen“ (Bisonoksen, Visund) tilhørte Hellig Olaf. Olaf som den herlige og Harald som den onde var de to Hovedskikkelser, der stod for Nordmændenes Bevidsthed; og derfor maatte man se dem i Handling overfor hinanden.

Visen har været sunget med Gentagelse af $1^1/_2$ Linje for hvert Vers; formodenlig har en Sanger sunget selve Fortællingen, en anden Gentagelserne; og det hele har virket til at lade Æmnet fremtræde med en særlig Festlighed (jfr. vor Nr. 2 „Hr. Luno og Havfruen“).

DgF II Bd. Nr. 50. — *V. 7* lyde til, lytte efter, høre paa. — *V. 9* tage Vand, vadske Hænderne (før man gaar til Bords). Kongen giver sig med Forsæt gode Stunder. — *V. 9* ad Stranden ad, ad Stranden til. — *V. 11* som, hvor. — *V. 20* Sejletræ, Mast.

8. Moder under Mulde.

1. Hr. Bjørn han rider sig op under Ø,
fæste han sig saa væn en Mø.
Fæste han stalten Sølverlad.
Favre Ord fryder saa mangt et Hjerte.

2. Fæste han stalten Sølverlad,
hun var sørgende og sjælden glad.
I otte Aar de sammen var.

3. I otte Aar de sammen var,
otte Børn hun til Verden bar.
Saa kom der Døden paa det Land.

4. Saa kom der Døden paa det Land,
tog bort stalt Sølverlad,, den Liljevand.
Hr. Bjørn han rider saa vide.

5. Hr. Bjørn han rider saa vide,
saa fæste han Jomfru Blide.
De førte Brud i Hr. Bjørns Gaard.

6. De førte Brud i Hr. Bjørns Gaard,
hans Smaabørn gaar hende ud imod.
De klapper hende paa Skarlagenskind.

7. De klapper hende paa Skarlagenskind:
„I vær velkommen, kær Moder min!"
Hun stødte dem fra sig med sin Fod.

8. Hun stødte dem fra sig med sin Fod:
„Mon dette skal være min første Mod?"
Hr. Bjørn gav hende de Skarlagen blaa.

9. Hr. Bjørn gav hende de Skarlagen blaa,
for hun skulde elske hans Børn saa smaa.
Han gav hende det Guld saa rød.

10. Han gav hende det Guld saa rød,
saa saare svalt hun hans Smaabørn for Brød.
Hun tog fra dennem de Bolstre blaa.

11. Hun tog fra dennem de Bolstre blaa,
hun lagde hans Børn i haren Straa.
Saa saare da græd hans Smaabørn under Ø.

12. Saa saare da græd hans Smaabørn under Ø;
det hørte stalt Solverlad, hun var død.
Det var om en Lørdag ad Kvælde.

13. Det var om en Lørdag ad Kvælde,
alle Sjæle de skulde da hvile.
Hun gaar sig til Englevist.

14. Hun gaar sig til Englevist,
hun bad sig Lov af Jesu Krist:
„Og maa jeg mig til Mejlhjem gaa?

15. Og maa jeg mig til Mejlhjem gaa
og tale med mine Børn saa smaa?"
„Ja, saamænd da maa du saa.

16. Ja, saamænd da maa du saa,
vær her ikke længe fraa!"
Stolt Sølverlad rejser sig af sin Grav.

17. Stalt Sølverlad rejser sig af sin Grav,
saa tager hun Kisten paa sin Bag.
Der hun kom til Borgeled.

18. Der hun kom til Borgeled,
hendes ældste Datter stod derved:
„Her staar du, ældste Datter min.

19. Her staar du, ældste Datter min,
hvor lider kære Søskend' din?"
„Du est ikke Moder min.

20. Du est ikke Moder min,
meden du bær saa bleg en Kind."
Hun gaar sig udi den Stove.

21. Hun gaar sig udi den Stove,
som hendes Smaabørn inde laave.
Hun gik til Sengen, og i hun saa.

22. Hun gik til Sengen, og i hun saa,
hendes Børn de laa i baren Straa.
Hun satte sig neder paa en Stol.

23. Hun satte sig neder paa en Stol,
den ene hun børste, den anden hun tod'.
Hun satte den mindste paa sit Skød.

24. Hun satte den mindste paa sit Skød,
saa saare hun græd, hendes Hjerte det blødt'.
Saa gaar hun sig til Højeloft.

25. Saa gaar hun sig til Højeloft,
som Herre Bjørn han inde sov.
Hun stødte paa Døren med Kiste sin.

26. Hun stødte paa Døren med Kiste sin:
„Staar op, Hr. Bjørn, og lader mig ind!"
„Slet ingen har jeg Stævne sat.

27. Slet ingen har jeg Stævne sat,
og ingen kommer i mit Loft om Nat."
„Da vækker nu op stalt Blide!

28. Da vækker nu op stalt Blide!
hun er mine Smaabørn stride.
Jeg gav dig mit Guld saa rød.

29. Jeg gav dig mit Guld saa rød.
saa saare da svælter mine Børn for Brød.
Jeg førte til dig de Bolstre blaa.

30. Jeg førte til dig de Bolstre blaa.
nu ligger mine Børn i haren Straa.
Men skal jeg tiere hjem til dig gaa.

31. Men skal jeg tiere hjem til dig gaa,
saa haard en Død skal Blidelil faa.
Naar du hører de Hunde bange.

32. Naar du hører de Hunde bange,
da maa du vente den døde paa Gange.
Nu galer Hanen den sorte.

33. Nu galer Hanen den sorte,
saa snarlig maa jeg borte."
Hun var ikke snarer' lagt i Jord.

34. Hun var ikke snarer' lagt i Jord,
end hendes Børn var lagt paa Bolstre blaa.
Blide dem børste, og hun dem flette.

35. Blide dem børste, og hun dem flette,
hun dem løfte, og hun dem lette.
Hver Gang hun hørte de Hunde gø.

36. Hver Gang hun hørte de Hunde gø,
da leger de Børn med Guld saa rød.
Da leger de Børn med røden Guld.
Favre Ord fryder saa mangt et Hjerte.

DgF II Bd. Nr. 89. — *V. 8* Mod, Møde. — *V. 10* svalt, sultede. — *V. 13* Englevist, Englebolig. — *V. 14* Mejlhjem, Menneskeverdenen (egl. Midterverdenen; ligesom oldnordisk Midgaard). — *V. 20* Stove, Stue. — *V. 21* laave, laa (gl. Flertal). — i hun saa, hun saa ned i dem. — *V. 25* med jysk Udtale: Lovt (rimer paa: sov). — *V. 28* stride, ond. — *V. 29* førte til dig, nml. som Brudeudstyr. — *V. 32* bange, støje. — *V. 34* børste, flette osv., gl. Fortid.

---

9. *Hr. Oluf og hans forgyldte Ljud.*

1. Hr. Peder og Hr. Oluf de sad over Bord,
— opunder den Lind —
de snakked saa mangt et Skæmtens Ord.
Opunder den Lind der vaagner Allerkæresten min.

2. „Hør du, Hr. Oluf, Stalbroder min,
du ægte dig en Jomfru fin."

3. „Hvad skal jeg med Ægteviv,
imeden jeg har min gode Ljud?

4. Imeden jeg har min gyldte Ljud,
jeg daarer dermed saa mangen Jomfru.

5. Jeg ved ikke den Jomfru i Verden til,
jeg kan jo hende med Runer vilde."

6. Hr. Peder slog sin Haand imod Bord:
„Hr. Oluf, du sig ret aldrig slig Ord!

7. Alt har jeg mig en Jomfru fæst,
du skal hende ret aldrig med Runer friste.“

8. „Jeg sætter mod min Ganger graa,
i Aften skal hun til min Bure gaa.

9. Jeg sætter mod mit hvide Halsben,
jeg daarer den Jomfru saa fin og væn.“

10. Sildig om Aften, der Røgen faldt paa,
Hr. Oluf han legte, det bedste han maa.

11. Hr. Oluf blæst' i sin gyldte Ljud,
det hørte Jomfru Mettelil hjem til sit Bur.

12. Længe stod Jomfru Mette og lydde derpaa:
„Mon jeg skulde did i Aften gaa?“

13. Alt stod Jomfru Mette, hun tænkte ved sig:
„Ingen af mine Møer tor jeg tage med mig.“

14. Stalt Mettelil og hendes liden Hund
saa ene gaar de gennem Rosenlund.

15. Hun klapped paa Loftsdor med sin Skind:
„Stat op, Hr. Oluf, og lad mig ind.“

16. „Ingen saa har jeg Stævne sat,
og ingen lader jeg i Loft om Nat.“

17. „Stat op, Hr. Oluf, og lad mig ind,
saa ve er mig for Tale din.“

18. „Est du saa ve for Tale min,
i Aften kommer du ikke ind.“

19. „Stat op, Hr. Oluf, og lad mig ind,
der driver Dug over min Skarlagenskind."

20. „Driver der Dug over din Skarlagenskind,
da vend det ud, som førre vendte ind."

21. „Imeden du vil ikke lade mig ind,
da lad nogen af dine Svende følge mig hjem."

22. „Den Maane skinner baade klar og ren,
i Aften maa du ene gaa hjem.

23. Den Maane hun skinner saa klar over Toft,
du gak end ene hjem til dit Loft."

24. Stalt Mettelil og hendes liden Hund
saa ene gik de hjem gennem Rosenlund.

25. Der hun kom til Borgeled,
der stod Hr. Peder, han hvilte sig derved.

26. „Velkommen, stalt Mette, Allerkæreste min,
hvor har du været om Nattetid?"

27. „Jeg var mig gangende ude med Aa,
jeg skued de Blomster, brune og blaa.

28. Jeg skued de Roser, hvide og røde,
de staar i deres allerfejreste Grøde."

29. „Denne Nats Gang og andre slige
de daarer os baade saa visselige.

30. Denne Nats Gang og andre flere,
stalt Mettelil, I gøre saa aldrig mere.

31. Hør du, stalt Mettelil, Kæreste min,
du gak i Seng under hviden Lin."

32. Den første Søvn, Hr. Peder fik,
Stalt Mettelil af hans Arme gik.

33. Stalt Mettelil drog Kniv af Ærme rød:
„Alt skal jeg endnu med Æren dø."

34. Op vaagned Hr. Peder, og op han saa:
han svam i Jomfru Mettelils Blod.

35. Hr. Peder satte Hjaltet imod en Sten,
Odden den raadte hans Hjerte Men.

36. Skam faa Hr. Oluf hans gyldte Ljud.
den sviger saa mangen ærlig Brud!

37. Skam faa Hr. Olufs Guldharpe saa rød,
— opunder den Lind —
den daarer saa mangen ærlig Mø!
Opunder den Lind der vaagner Allerkæresten min.

DgF II Bd. Nr. 73. — *V. 4* Ljud ell. Lud (besl. med at lyde), Blæsehorn. — *V. 5* vilde, forvilde, daare. — *V. 10* Røg, Mørke. — maa, kan. — *V. 12* lydde, hørte, lyttede. — *V. 17* ve er mig for Tale din, det gør mig saa ondt hvad du siger. — *V. 27* med Aa, langs med Aaen. — *V. 29* baade, begge. — *V. 30* Denne Nats Gang og andre flere, Sætningen ufuldendt, fordi man kan gætte sig til dens Indhold ud fra foregaaende Vers: i næste Linje (du gak i Seng) gaar han over til at tilgive hende.

10. Jomfruen i Ormeham.

1. Der stod saa høvisk en Jomfru
for Herre Jennus' Seng;
hun bod hannem Guld og Gave
og dertil Sølvfade fem.
Den Rose vilde han love.

2. „Jeg giver eder de Sølvfade fem,
de ligger udi min Gemme;
den Tid min Broder skifte med mig,
han vidste slet intet af dennem.

3. Jeg giver eder de Foler tolv,
de løber for norden den Skov,
var jeg en Svend, som I nu er,
en Jomfru vilde jeg trolov'.

4. Jeg giver eder de Snækker tolv,
de staar i salten Fjord,
var jeg en Svend, som I nu er,
jeg gav en Jomfru min Tro." —

5. Det lidde fast ad Midjenat,
og Hanen slog paa Bjælke:
„Saa Mænd ved, Herre Jennus,
det er skøt Tid at hjælpe."

6. Det lidde fast ad Midjenat,
og Hanen slog sin Vinge,
saa blev hun til saa liden en Orm,
i Græsset monde hun springe.

7. Op da vaagned Hr. Jennus,
han taler til Svende to:
„Lægger I nu den gyldte Sadel
paa min Ganger graa!

8. Lægger I nu den gyldte Sadel
paa Graaganger min!
jeg vil ride udi Rosenslund
saa aarle en Morgenstund."

9. Det var Herre Jennus,
han rider ad grønnen Led;
der saa han den lidele Orm,
i Græsset som hun skred.

10. Det var Herre Jennus,
han rider ad Vejen fram;
der saa han den lidele Orm,
i Græsset som hun sprang.

11. Det var Herre Jennus,
han bukker over Sadelbue;
saa minded han den lidele Orm,
hun blev saa høvisk en Jomfrue.

12. „I haver Tak, Hr. Jennus,
alt for eders møgle Ære;
ihvad for Bøn I beder mig,
den vider jeg eder saa gerne.“

13. „Jeg takker eder, stalten Jomfru,
for eders Bud saa gode;
da vil jeg eder til min Kæreste have,
om I vil en Ridder trolove.“
Den Rose vilde han love.

Indl. S. 71 (DgF II Bd. Nr. 59). — *Omkv.* Rose, Jomfru. — love, elske. — *V. 1* Jennus, Jens. — *V. 3* for norden, nord for, i Nordkanten af; Hesteflokken gik løs i Skoven og fandt selv sin Næring. — *V. 4* staar i salten Fjord, ligger paa det salte Hav. — *V. 5* naar Hanen galer mod Dag, ryster den sig og slaar med Vingerne. — skøt, snart. — *V. 6* Orm, Snog, Slange. — *V. 9* Led, Vej, Sti. — *V. 12* møgle, megen.

11. Dalby Bjørn.

1. Der ganger en Bjørn paa Dalby Mark,
han er sig baade stor og stærk,
Øksen og Heste dem kryster han neder.
Men vi bær Fryden i Danmark.

2. Øksen og Heste dem kryster han neder,
de Bønder de skare fast ilde veder.
De lagde sammen paa ny et Raad.
Men vi bær Fryden i Danmark.

3. De lagde sammen paa ny et Raad:
„Vi lade de Svin paa Skoven gaa."
Det mælte den Bjørn, paa Braden laa.

4. Det mælte den Bjørn, paa Braden laa:
„Hvi monne de Svin paa Skoven gaa?"
Bjørnen neder af Braden for.

5. Bjørnen neder af Braden for,
en kristen Mand for hannem stod.
En liden Stund de ryktes veder.

6. En liden Stund de ryktes veder,
den Bjørn han kaste Manden neder.
Der kom løbende en Hovmand saa fast.

7. Der kom løbende en Hovmand saa fast,
han hørte, hvor Bondens Hjerte brast.
„Du tørst ikke saa løbe.

8. Du tørst ikke saa løbe,
jeg tør dig fuld vel møde.
Har du Spyd og raske Hænder.

9. Har du Spyd og raske Hænder,
jeg skal dig møde med fuld skarpe Tænder."
De baardes i Dage, de baardes i to.

10. De baardes i Dage, de baardes i to,
den tredje Dag gjorde de ligesaa.
„Du tørst mig ikke saa saare bærje.

11. Du tørst mig ikke saa saare bærje,
du maat dog intet af mig bære.
Dannerkongen min Fader var.

12. Dannerkongen min Fader var,
og Dronningen mig til Verden bar.
Min Stemoder mig forsendte.
Men vi bær Fryden i Danmark.

13. Min Stemoder mig forsendte,
bad mig som Bjørn at rende.
Jeg skulde aldrig Mandeham faa.
Men vi bær Fryden i Danmark.

14. Jeg skulde aldrig Mandeham faa,
uden jeg fandt den, mig mod turde staa.
Tak have du Svend, mig løste af Tvang.
Men vi bær Fryden i Danmark.

15. Tak have du Svend, mig løste af Tvang,
du skal følge mig til mit Land.
Jeg giver dig halve det Guld, jeg aa.“
Men vi bær Fryden i Danmark.

Man tænkte sig i gamle Dage, at den Bjørn, der var et omskabt Menneske, var vildere og grummere end andre. Bjørnen kommer paa Dalby Mark og slaar Heste og Oksne til Jord. Bønderne sender Svin paa Skoven (som Lokkemad for Bjørnen?), og de synes samtidig at have sendt en Kæde af Jægere ud efter den. En Bonde („kristen Mand“) gaar imod den, men dræbes af den; en Hovmand (Svend fra en adelig Gaard) naar til, for sent til at redde Bonden, og kæmper nu med den, — indtil Bjørnen pludselig taler og røber sig som en omskabt Kongeson, der er forløst, da den fandt en lige stærk Modstander. — Visen synges saaledes, at Begyndelseslinjen stadig synges to Gange. Formodentlig har

Sangen været delt mellem to Sangere, saaledes at Hovedsangeren sang den hele Strofe, og Hjælpesangeren den enlige Begyndelseslinje; derved fremkom en ejendommelig Afveksling i Stemmeklangen, og de enkelte Optrin fremtraadte med en vis dvælende Vægt.

Indl. S. 71; DgF II Bd. Nr. 64. — *V. 2* skare fast ilde veder; han slaar Øksne og Heste til Jorden (neder, ned), Bønderne jamrede sig slemt derved. — *V. 4* paa Braden laa, som laa paa Dyrekroppen. — *V. 9* baardes, brødes. — *V. 11* bærje, slaa. — *V. 11* du maat dog intet af mig bære, du vinder dog ikke fra mig (du maat, du kan).

---

12. Valravnen.

Ravnen flyver om Aften,
om Dagen han ikke maa;
den skal have den onde Lykke,
den gode kan ikke faa.
Men Ravnen flyver om Aften.

1. Det var liden Elver,
hun ganger sig ud i By;
der saa hun den vilde Ravn,
han flyver saa højt ved Sky.
Men Ravnen flyver om Aften.

2. „Du flyve neder, du vilde Valravn,
du tale et Ord med mig:
al min lønlige Sorrig
den vil jeg sige dig.

3. Min Fader gav mig en Kongesøn
alt til min Fæstemand;
min Stemoder ham forsendte
saa langt i fremmede Land.

4. Min Stemoder ham bortsendte
og end i fremmed Land;
for hun vilde unde mig sin Broder igen,
var ligere Trold end Mand."

5. „Hør du, liden Elver,
hvad vilt du give mig?
alt til din Fæstemands Lande
da vil jeg føre dig."

6. „Det hvide Sølv og det røde Guld
det vil jeg dig give;
jeg beder dig, vilde Valravn,
du skiller mig ved den Kvide!"

7. „Hør du, liden Elver,
du give mig bedre Gave:
den første Søn, du med ham faar,
og den da vil jeg have."

8. Saa tog hun den Ravnefod,
lagde den paa sin hvide Haand:
hun jætte hannem paa sin kristlig' Tro,
han skulde fange hendes første Søn.

9. Saa tog han liden Elver,
satte hende paa sin Bag;
saa fløj han over det vilde Hav,
sig selv til megen Umag.

10. Det var den vilde Valravn,
han satte sig paa de Tinde:
„Du vær nu glad, liden Elver,
her er din Fæstemand inde."

11. Ud kom bolde Hr. Nilus
med Sølvkar paa hviden Haand:
„Værer velkommen, liden Elver,
til disse fremmede Land."

12. „Du have nu Tak, vilden Valravn,
du flyve ad Lande hen;
naar en Jæmling forleden er,
saa kommer du her igen!“

13. Han fløj bort i Jæmling,
han fløj ad Lande hen;
der den Jæmling forleden var,
saa kom han der igen.

14. Det var vilden Valravn,
han satte sig paa de Tinde:
„Hør du det, liden Elver,
du mindes vel Gaver mine!“

15. „Tager I nu det lidet Barn,
svøber det i hviden Lin;
I fanger ham vilden Valravn,
han ser aldrig Moder sin.“

16. Ravnen slog ham gennem Bryst,
drak halve hans Hjerteblod;
saa blev han til den fejreste Ridder,
der gange maatte paa Jord.
Men Ravnen flyver om Aften.

Eventyrets Verden med dens Omskabelser og onde Stemødre fyldte Middelalderens Sind; og Gang paa Gang søger den visedigtende Fantasi derhen efter Emne til Digte. Men det var ikke bare en Fantasiverden, en digterisk Leg: den flød saa jævnt over i den Verden, man saa og oplevede omkring sig. En saadan Ravn, der flyver ved Aften og Nat, men aldrig ved Dag, var i Datidens Tro en fredløs Sjæl, der flagrede om og higede efter Forløsning. Den egentlige „Valravn“ var et Fabeldyr, Blanding af Ulv og Ravn; men naar den hjemlige Forestilling om Natravn traadte i Stedet, drog den uvilkaarlig med sig en hel Skare af kendte Følelser: Mørketiden med sin Uhygge og Angst, hele det tunge Præg over Livet, der saa underlig løber i Spand med Datidens Livsglæde. Alt det former sig i Billeder: Jomfruens

Længsel mod den til det fjærne bortsendte Fæstemand, hendes Villighed til Offer, den sælsomme Pagt mellem hende og den vilde Ravn, de elskendes Forening, og Opfyldelsen af Offeret: Barneblodet til at løse Ravnen af dens Dyreham. Saadan omtrent ser Digteren paa Livet: Kvide og Skumring rundt omkring, de bedste hæver sig over det ved Styrken i deres Kærlighed og Vilje, men ikke uden at bringe den smertelige Gengæld for hvad de naar.

DgF II Bd. Nr. 60 (om „Valravn" Danske Studier 1904. 216); jfr. Øhlenslægers „Valravnen" i Digte 1803. — *Forstrofe* maa, kan. — som ikke kan faa den gode. — *V. 4* igen ɔ: paa hans Bejlen. — var ligere, som mere lignede. — *V. 8* jætte, love. — *V. 12* en Jæmling er forleden, et Aar er gaaet til Ende. — *V. 15* fanger ham, giver ham til. — *V. 16* blev han, nml. Ravnen.

13. Ridder i Fugleham.

1. Her er en Jomfru paa vort Land,
— jeg vover mit Liv —
og hun vil ikke have Mand.
Jeg vover mit Liv for en Jomfru.

2. Og hun vil ikke have Mand,
foruden den der flyve kan.

3. Det spurgte Mester Hildebrand,
Kongens Søn af Engeland.

4. Han lod tage de Guldringe ni,
han smeder sig en Flugt af di.

5. Han satte sig i Fjederham,
saa fløj han over til Jomfruens Land.

6. Han fløj over det vilde Hav,
som der var Nat og aldrig Dav.

7. Han fløj over saa bred en Sten,
som Solen aldrig over skeen.

8. Han satte sig paa Jomfruens Burebrand,
saa favrlig og der han sang.

9. Ud kom Jomfruen, hvid som Lin:
„Krist give, Fuglen, du varst min!

10. Krist give, Fuglen, du varst min!
du skulde ikke drikke foruden Vin.

11. Du skulde ikke drikke foruden Vin,
og ikke sove uden i Armen min."

12. Ud gik Jomfruen, saa smal som en Vaand,
hun lokker ad Fuglen med hviden Haand.

13. Hun lokker ad Fuglen med hviden Haand:
„Krist give, Fuglen, at du varst tam!"

14. Hun satte sig paa Jorden ned,
Fuglen fløj i Jomfruens Skød.

15. Hun tog ham op, hun bar ham ind,
hun bredte under ham det hvide Lin.

16. Han skød sine Vinger to:
„Min Jomfru, I holder eders Tro!"

17. Han kaste af sig Fjederham:
„Min Jomfru, nu er Fuglen tam!"

DgF 68. — *V. 4* Flugt (Flyveredskab) = Fjederham. — *V. 7* saa stor en Klippe, at Solen aldrig kunde skinne over den. — *V. 8* „Branden" (Fløjstangen) af Jomfruens „Bur". — og sang saa favrt der. — *V. 9* Fuglen, tidligere brugtes bestemt Kendeord ved Tiltaleform. *V. 16* skød, strøg af sig.

14. Lindormen.

1. Stalt Ingelil sidder i Bure,
hun slaar Guldharpen saa prude.
Og de legte over Volden.

2. Hun slaar Guldharpen under Skarlagenskind,
og der kom Lindorm skridende ind.

3. „Ingelil, Ingelil, lover du mig,
det Guld saa rød det giver jeg dig."

4. „Og det forbyde den øverste Gud,
jeg lover den Lindorm gram og led!"

5. „Me'en jeg kan ikke mer af eder faa,
saa minder I mig, lar mig siden gaa."

6. Og hun lagde Lin imellem,
saa minded hun Lindorm snilde.

7. Og han slog op med Ormefinne,
det Blodet randt neder ad Skarlagenskind.

8. Lindorm neder ad Loftet skred,
efter gik stalt Ingelil, sine Hænder vred.

9. Og der hun kom paa Højelofts-Svale,
der mødte hun hendes syv Brødre i Skare.

10. „Velkommen, stalt Ingelil, Søster vore,
est du nu kommen i Lindorm-Skare?"

11. „Fordi er jeg kommen i Lindorm-Skare,
for min Lykke mig ikke bedre vare."

12. Lindorm ind ad Bjerget skred,
efter gik Ingelil, sine Hænder vred.

13. Og der han kom i Bjerget ind,
og der kaste han sin Ormefinne.

14. Der kaste han sin Ormefinne,
saa blev han til en Kongens-Søn.

15. „Jeg takker eder, stalt Ingelil, for eders Møde,
med eder saa vil jeg leve og dø."

16. Nu har stalt Ingelil forvundet al sin Harm,
hun sover hver Nat i en Kongens-Søns Arm.

17. Nu har stalt Ingelil forvundet al sin Kvide,
hun sover hver Nat ved en Kongens-Søns Side.

Et ikke sjældent, ganske ypperlig fortalt Folkeeventyr mælder om Pigen, der føres bort paa Slangens Ryg og som til sidst, da den bedende rækker sin slimede Mund til Kys, lægger Lagenet imellem og kysser den, saa den forløses til Kongesøn. Det er dette Eventyr, som Digteren har taget til Emne for sin Vise, med den Forskel, at den afgørende Scene — hendes Opfyldelse af hans Bøn — foregaar paa Borgens kendte Grund i hendes Jomfrubur, og først den fantastiske Forløsning er henlagt til en mere eventyrlig Verden inde i „Bjerget", ɔ: i den Bakke hvor Lindormen har sin Bolig. Sammenhængen er da tænkt saaledes, at først Kysset, siden Slaget af hans Ormelab, giver ham Magt over hende, saa hun maa følge med til Ormeboet. Denne Blanding af Lokken og Tvang tænkte Middelalderens Visesangere sig netop som det ejendommelige ved Elververdenens Magt over Mennesker; og de kunde tillige derigennem skildre den underlige dvalebindende Magt, hvormed Elskoven fører viljeløs i en andens Ledebaand. En mærkelig Modsætning er Eventyrets unge Jomfru, der tryg sidder paa Slangens Ryg, og Visens „stalt Ingelil", der hændervridende følger med Lindormen, „fordi hendes Lykke ikke var bedre".

15. Ridder Stigs Runer.

1. Ridder Stig og Findal de vare Brødre,
bedre Riddere var aldrig fødte.
Fruer, I giver os Orlov.

2. Findal faldt for Kvindemaal,
Ridder Stig tjener i Kongens Gaard.

3. Ridder Stig tjener i Kongens Gaard,
Fruer og Møer de kruser hans Haar.

4. Ridder Stig stod for Kongens Bord,
hannem kom liden Kirstin saa hardt i Hu.

5. „Det er syv Aar siden, jeg Runer nam;
i Aften skal jeg prøve, om de due kan."

6. Med højre Haand skænked han Mjød og Vin,
med venstre kaste han Runer sin.

7. Han agted de Runer til hin liden Kirstin,
de drev opunder Jomfru Régises Skind.

8. Ridder Stig sortner som en Jord,
Jomfru Regis rødmer som et Blod.

9. Ridder Stig svøber sig Hoved i Skind,
han gaar i Loft for Fostermoder sin.

10. „Fostermor, Fostermor, I kender mig Raad!
mit Liv stander nu saa højlig i Vaad".

11. Hvor kommer jeg levende af Kongens Gaard?
jeg har kast Jomfru Regise Runerne paa.

12. Jeg kaste de Runer til hin liden Kirstin,
de drev op under Jomfru Regises Skind."

13. „Det du kunde ride alt Vælskland hen,
da søger Jomfru Regis i Nat til din Seng.

14. Det du red til Verdens Ende,
i denne Nat skulde hun dig finde.

15. Du gak i Seng og luk din Dør,
du gør, alt som du gjorde før.

16. Alt om hun klapper din Kind saa hvid,
du lig saa stille, som du var Lig.

17. Alt om hun minder din Mund saa rød,
da lig du stille, som du var død."

18. Silde om Aften, Rim faldt paa,
Jomfru Regis tager over sig Kaabe blaa.

19. Det Kongens-Barn aksler Kaabe blaa,
til Ridder Stigs Loft saa monne hun gaa.

20. Hun klapped paa Døren med sit Skind:
„Du stat op, Ridder Stig, og lad mig ind!"

21. Liden saa havde hun Fingre smaa,
selv plukked hun de Nagler fraa.

22. Femten Nagler og end en Slaa,
saa monne Jomfru Regis i Loftet gaa.

23. Hun satte sig paa hans Sengestok,
hun legte fast med hans gule Lok.

24. Hun klapped ham ved hans Kind sa_a hvid,
da laa Ridder Stig, som han var L_{ig}.

25. Hun minded ham for hans Mund saa rød,
alt laa Ridder Stig, som han var død.

26. Hun tog ham listelig i sin Arm,
han laa saa stille og lidde den Harm.

27. Aarle om Morgen, det var Dag,
da var det for Kongen sagt.

28. Kongen taler til Svende to:
„I beder min Søster ind for mig gaa.“

29. Ind kom Regise og stedtes for Bord:
„Hvad vil I, kær Broder, hvi sendte I mig Ord?“

30. „Hør du, Regise, kær Søster min:
var du i Nat hos Ridder Stig?“

31. „Vel er det Sanding, jeg til ham gik,
ingen god Vilje jeg af ham fik.“

32. Kongen taler til liden Smaadreng:
„Du hente mig nu Ridder Stig ind!“

33. Ind kom Ridder Stig, stedtes for Bord:
„Hvad vil I, Dannerkonning, hvi sendte I mig Ord?“

34. „Hør du, Ridder Stig, svar mig brat:
var min Søster hos dig i Nat?“

35. „Alt er det Guds Sanding, hun hos mig var,
slet ingen god Vilje hun fra mig bar.“

36. Længe stod Dankongen og tænkte derpaa:
„Jeg kan ikke min Søster bedre gifte end saa.“

37. Der var Glæde og halv større Gammen,
Dankonning gav dem selv tilsammen.

38. Der var Glæde og halv større Ro,
Ridder Stig hende med Ære tog. —

39. Ridder Stig lader brygge og blande Vin,
han byder Dankonning hjem til sin.

40. Han byder Kongen og alle hans Mænd,
vor danske Dronning skal følge dem.

41. Det mælte Dandronning, som hun red:
„Det er stor Ære at have Tugt med sig.

42. Ifjor red Stig min Herres Hest,
i Aar har han hans Søster fæst.

43. Ifjor var han min Herres Dreng,
i Aar har han hans Søster i Seng."

44. Det spurgte Dronningen, hun kom over Hed':
„Mon det ikke være Ridder Stigs Gaard, vi se?"

45. Det da svared den liden Smaadreng:
„Ridder Stigs Gaard den er vel kendt.

46. For uden med det hvide Sølv hængt,
forinden med det røde Guld rendt."

47. Der de komme for Ridder Stigs Gaard,
en løvgrøn Skov den stod der-for.

48. Foroven var den med Liljer og Linde,
forneden spiller baade Hjorte og Hinde.

49. Der de kom til Ridder Stigs Led,
to Hvidebjørne stod bundne derved.

50. I Sølv da vare de Porte hængt,
og med to Roser tilsammen spændt.

51. Og der de kom i Ridder Stigs Stue,
hun skinner al som brændende Lue.

52. Loftet var af det rødeste Rav,
og Bjælkerne skaarne i forgylden Bogstav.

53. Væggene var af Marmelsten,
og Stolperne af det hvide Hvalsben.

54. Fadene var af røden Guld,
Dugen den var af Ageruld.

55. Midt paa Gulvet der stander en Hjø,
den stod sat med Guld saa rød.

56. Der stander under de Skaaler fem,
Silkehaandklæder følger alle dem.

57. Gulvet det var med Amber strød,
der danser Fruer og høviske Møer.

58. Der danser Ridder Stig saa smal som Vaand,
han har et Guldkar paa hviden Haand.

59. Ridder Stig drikker sin unge Brud til,
baade Skov og Mark de blomstres derved.

60. Baade Skov og Mark de blomstres derved:
„Det bliver end godt, først Herre Gud vil."

61. Nu er Ridder Stig hans Vise ad Ende,
Gud give os Naade og Lykke sende!

Indl. S. 74 og 41 (DgF II Bd. Nr. 76). — *Omkvædet* „Jomfruer (ell. Fruer) I giver os Orlov" (ɔ: Tilladelse); vistnok en Levning af en tabt Indledningsstrofe, der kan have lydt saadan noget som:

Fruer, I giver os Orlov,
meden vi kvæder Visen fram,
hvor hin unge Hr. Stig
sin Sorg forsvandt.

V. 1 Ridder-Stig, og ligeledes Régis (ɔ: Regisse), udtales med Tryk paa første Stavelse. — *V. 2* faldt for

Kvindemaal, kom i Ulykke (dræbtes?) paa Grund af Kvindetale. — *V. 13* Det, selv om. — *V. 15* som du gjorde før, som du hidtil har gjort. — *V. 22* femten Nagler (Dørbolte) og tillige en Slaa (ell. „Skraa", flad Stang til at sætte for Døren). — *V. 25* for (foran), paa. — *V. 36* bedre end saa, bedre end med den nuværende Bejler — *V. 41* have Tugt, eje Selvbeherskelse. — *V. 43* har i (sin) Seng, deler Seng med, har til Ægtefælle. — *V. 46* hængt med Sølv, med Hængsler af Sølv (ligesaa V. 50); rendt med Guld, oversmæltet med Guld, luefor-gyldt. — *V. 47* der-for, foran den. — *V. 51* Portens Hængsler var af Sølv; dens Laas eller Klinker havde Form af to Roser. — *V. 55* Hjø, vistnok: Springvand. — *V. 57* Amber, vellugtende Plante (Stenkløver, melilotus officinalis).

---

16. Venderkongens Jomfrurov.

1. Saa herlig gaar den Bederdans
paa den grønne Vold;
Møer de træder Lykkedans,
og Svende de leger Bold.
Træder, ærlige Riddere, med stor Ære!

2. Møer de træder Lykkedans
og Svende de leger Bold;
den Venderkonning kom sejlende for Land
med sine Snækker tolv.

3. Det var Venderlands Konning,
lod styre sin Snække under Ø:
tog han bort vel femten
udaf de høv'ske Møer.

4. Der laa de i Maaneder
og vel i Maaneder to;
ikke kunde Venderlands Konning
Børen fra Landet faa.

5. Det da mælte den Styresmand,
han det til Kongen sagde:
„Vi fanger aldrig Bør fra Landet,
me'en I disse Møer mon have."

6. Det mælte Venderkongen,
han smiler under Skind:
„Da lover jeg alle disse Jomfruer
at fare hver hjem til sin.

7. Stander op, alle I høv'ske Møer,
i-hvilke som fejrst kan kvæde;
kvæder I mig en Vise,
og farer I siden i Frede!"

8. Det var liden Kirsten,
hun sig over Aksel saa:
„Karen-lille, min Søster,
tag du først oppaa."

3. Kirsten og stalt Karen
tog paa en Vise og kvad;
der glæder sig alle, paa Volden var,
og alle, i Skiben' sad.

10. Der glæder sig vilde Fiske,
i Floden der de svam;
der glæder sig og de vilde Dyr,
i Skoven der de rand.

11. Der glæder sig de vilde Dyr,
i Skoven der de løb;
der glæder sig og de vilde Fugle,
ved Skibet der de fløj.

12. Der glæder sig saa mangen Mand,
der monde i Havet ro;
saa gjorde og Venderlands Konning,
saa hjertelig han lo.

13. „Nu lover jeg alle I stolte Jomfruer,
og alle i Freden at fare,
foruden Kirsten og stalt Karen,
I skal her efter være."

14. Det mælte liden Kirsten,
hun græd og Hænder slog:
„Fuld usen alle de modige Stund',
der mig faldt Moder fraa!

15. Det var end fuld ilde,
og det jeg Viser nam;
end var det halve værre,
det jeg i Dansen kam."

16. Det var Venderkonning,
klapper hende ved hviden Kind:
„I sørger ikke, liden Kirsten,
I skal være Kærest min.

17. Hør I det, liden Kirsten,
I skal min Dronning være;
stalt Karen, eders Søster,
skal eders Nøgler bære."

18. Det gjorde Venderlands Konning,
det første han kom til Land:
gav han hende Guldkrone
og dertil Dronningenavn.

19. Det gav han stalt Karen,
hun var en Jomfru væn:
gav han hende en Ridder
og dertil Ridderlen.
Træder, ærlige Riddere, med stor Ære.

Vendernes Hjemsøgelser af de danske Kyster midt i 12te Aarh. har været ganske anderledes fyldte af Ulykke og Nød end det ret livsglade Billede, de har efterladt sig i

Visedigtningen. Dog turde Mindet gælde en virkelig Begivenhed, der gennem Sagn har levet videre indtil Digterens Tid: Venderne har fanget en Flok unge danske Kvinder, men da de stadig ligger vejrfaste, og tror at Landets mægtige Vætter hindrer dem i at faa Bør, veed de ikke andet Raad end at give deres Bytte fri; et Par af de smukkeste Jomfruer følger dog med som Ægtefæller for to af Vender høvdingerne. I dette Æmne har Digteren indflettet sin Glæde ved Dans og Sang: Jomfruerne danser paa den aabne Mark da de fanges; og da Venderkongen giver dem fri, kræver han, at de først skal danse og kvæde for ham; han henrykkes ved de to syngende Møer og kræver dem til at følge med sig, — en Sorg, som Jomfruerne (og Visens Tilhørere) let forvinder paa Grund af den ventende Rigdom og Dronningenavn.

Omkvædet, der opfordrer Ridderne til at træde Dansen, gælder ikke Visens Personer, men henvender sig til den Flok af Riddere og Svende, der er Digterens Tilhørere ved Visesangen.

Indl. S. 32 (DgF IV Bd. Nr. 240). — *V. 1* Bederdans, Dans hvor der bejles, hvor Møer og Svende kvæder lokkende til hinanden. — Lykkedans, dens Art ukendt, med mindre der menes: Dans i „Løkken" (det hegnede Vænge). — *V. 3* under Ø, ind til Øen; Øen er højere end de paa Havet liggende Skibe. — *V. 6* love, tillade. — hjem til sin, hjem til sig selv (gl. Ejeform, styret af til), hjem til sit eget. — fare, drage. — *V. 8* Kirsten ser til Siden („over Skulderen") til sin „Søster" (Veninde?) og beder hende begynde paa Visen. — *V. 10* rand, rendte. — *V. 14* Meget ulykkelig var den sorgfulde Tid, da jeg mistede min Moder. — *V. 15* Det var slemt at jeg lærte Viser, og endnu værre at jeg kom til at deltage i denne Dans. — *V. 17* bære eders Nøgler, være eders Husbestyrerinde.

17. Laurens bortfører Benta Sunesdatter.

Jeg tør ikke om lysen Dag udride,
jeg bær for saa stolt en Jomfru baade Sorg og Kvide,
de kender min Skjold saa vide.

1. Det var Junker Lavers,
har sig en Jomfru fæst;
de har hende i Kloster givet,
den Sorrig ganger ham næst.
De kender min Skjold saa vide.

2. Det var Junker Hr. Lavers,
han raadde ved Broder sin:
„Jeg vil slaa det Kloster neder
og tage ud Fæstemø min!"

3. „Slaar du neder det Kloster,
og gør saa stor Ufred,
fregner det Kong Hr. Byrial,
saa saare da hævner han ded."

4. Det var Junker Lavers,
og raadde han med sine Svende:
„Vi vil slaa det Kloster neder
og tage ud stalten Bente."

5. Det da svared hans Dannesvende,
de svared deres Herre saa:
„Vi vil slaa det Kloster neder,
det gaa siden hvor det maa!"

6. De rede til den Klostermur,
og hørte de der-oppaa:
saa favrlig sunge de Nattergal,
der kvad de Jomfruer smaa.

7. Saa herlig sunge de Nattergal,
der kvad de Jomfruer ni;
alt kvad Jomfru Bente
og fejrst af alle di.

8. Han slog neder den Klostermur
og saa den Jærneskraa;
saa tog han ud Jomfru Bente,
for Alteret som hun stod.

9. Det svared Jomfru Sessellil,
for Alteret som hun stod:
„Fregner det Herre Kong Byrial,
det koster dit Hjerteblod.“

10. Tog han Jomfru Bente,
han løfte hende paa sin Hest;
førte han hende til Stranden ud,
som han kunde allerbest.

11. Det mælte Jomfru Bente,
hun saa de forgyldte Fløj:
„Give det Gud Fader i Himmerig,
det Skib maatte synke i Sø!“

12. Det svared Junker Lavers,
han svared den væne Mø:
„Den Snække hun er saa vel tilredt,
hun bær os vel over Sø.“

13. De vandt op deres Silkesejl
med deres forgyldte Fløj;
sejled de ind til Norgeland
vel i Dage to.

14. Han førte hende til sin Fædrene-Gaard,
han lod sit Bryllup bo;
de leved sammen i otte Aar
baade med Glæde og Ro.

15. Det lidde ad det niende Aar,
og det monne fast forgaa;
da lagdes Junker Lavers
i stærke Helletraa.

16. Da lagdes Junker Lavers
i stærke Helletraa:
„Sender Bud til liden Bente,
beder hende til mig gaa.“

17. Det var Junker Lavers,
han tog hende i sin Arm:
„Se det Vorherre for kært,
vi har ikke tilsammen et Barn!“

18. Det svared stalten Fru Bente,
og hende randt Taare paa Kind:
„Des riger' er eders Frænder,
des større er Sorgen min.“

19. „Lad sætte et Guldkors over min Grav,
en Kirke over mine Ben;
saa skalt du, liden Bente,
fare hjem til Broder din.“

20. Hun satte en Kirke over hans Grav,
en Guldkors over hans Ben;
saa for hun stalte Bente
hjem til Broder sin.

21. Midt udi den Borgegaard
der aksler hun sit Skind;
saa gaar hun i Stuen
for hendes kær Broder ind.

22. „Hil sidder I, Kong Hr. Byrial,
og kæreste Broder min;
hvad for Naade vilt du gøre
mod eneste Søster din?“

23. „Ikke varst du, liden Bente,
ikke varst du Søster min,
der du drog i fremmede Land
alt med saa fattig en Svend."

24. Det svared stalte Fru Bente
baade med Tugt og Ære:
„Havde Gud ladet hannem leve med mig,
aldrig havde jeg kommet here."

25. Op stod Kong Hr. Byrial,
han tog hende i sin Favn:
„Alt det gode, jeg formaa,
det skal dig komme til Gavn."

Blandt Viser om en Bejler, der bortfører sin Jomfru fra Kloster, har vi her den ældste, i alt Fald den ældste historiske. 1244 røvede Lavrens (Østgøtalands Lagmand, ɔ: Formand paa Tinge) fra Vreta Kloster Jomfru Benedikte eller Benta Sunesdatter, Søster til den svenske Dronning; han førte hende til Norge; seks Aar senere døde han her, og hun udsonede sig med sine Frænder.

Visen er en ret tør og faktisk Fremstilling af disse Begivenheder, uden større digtersk Tilløb, men ret nær ved den virkelige Historie. Kun gør den Benta til Kongens Søster (i Stedet for Dronningens), og giver ham Navnet Hr. Byrial, idet man sammenblandede Sverigs Konge Erik og Landets egenlige Magthaver Birger Jarl. Det havde altsaa været mere nøjagtigt, om der i Visen stod: „Fregner (spørger) det Konge og Hr. Byrial, det koster dit Hjærteblod."

Som Billede af Middelalderens urolige Liv, især indenfor Folkunge-Tiden og Folkunge-Slægten, er den ikke uden historisk Interesse. Større digtersk Skønhed er der kun over Indledningsverset.

DgF III Bd., Nr. 155. — *Omkv.* de kender min Skjold saa vide, Ridderen kendtes paa sit Skjoldmærke. — *V. 1* Junker, ung fornem Herre (jfr. Junker Strange i Dagmarviserne). — næst, nærmest, meget nær. — *V. 3* saare, smærteligst (saar, saaret, smærtende). — *V. 5* Dannesvende, brave Svende. — *V. 6* at Nattergalene

sang favrlig er billedligt Udtryk, der straks efter forklares med at Jomfruerne kvad. — *V. 8* Skraa, Slaa. — saadan som hun stod foran Alteret, ɔ: imens hun stod osv. — *V. 12* tilredt, udstyret, taklet. — *V. 13* med, ved. — *V. 15* monne fast forgaa, var stærkt i Færd med at gaa til Ende. — lagdes, lagde sig, laa — Helletraa, Dødskamp, stærk Sygdom hvorunder man nærmer sig Døden. — *V. 17* det skal være klaget (kært) for Vorherre (se, gl. Ønskemaade: „det skal være"). — *V. 18* hvis Ægteskabet var barnløst, gik Ejendommen tilbage til Ægtefællens Slægt. — *V. 19* fare, drage.

---

18. Rane Jonsøns Giftermaal.

1. Ranil beder lægge Sadel paa Hest:
— det er mig ofte før sagt —
„Hin rige Markgreve vil jeg gæste,
enddog jeg er udlagt baade af Venner og Frænder."

2. Ranil kom der ridend' i Gaard,
ude stod Markgreven, svøbt i Maar.
„Jeg er udlagt baade af Venner og Frænder."

3. „Her staar I, Markgreve, svøbt i Skind,
faar I mig liden Kirstin, kære Fæstemø min!
Jeg er saa saare udlagt baade fra Venner og Frænder."

4. Det svared hendes Moder, hun havde hende kær:
„Ikke haver du Fæstemø her,
imeden du est udlagt baade fra Venner og Frænder."

5. „Kan jeg ikke min Fæstemø faa,
da skal jeg brænde op alt det, du aa,
imeden jeg er udlagt baade fra Venner og Frænder."

6. „Førend du brænder op alt det, jeg aa,
da tag min Dotter, rid af min Gaard!
imeden du est udlagt baade fra Venner og Frænder."

7. De slog over hende Kaabe blaa,
løfte hende paa Ranils Ganger graa,
imeden han var udlagt baade fra Venner og Frænder.

8. De havde ikke andet til Brudeseng
end Skov og Mark og nyslagen Eng,
for han var saare udlagt baade fra Venner og Frænder.

9. „Havde I ladet Kong Erik leve,
da havde vi vel i Landet bleven;
nu er vi baade udlagt baade fra Venner og Frænder."

10. Han slog hende over Tavlebord,
„For Gæster skulde man føje sin' Ord,
enddog vi er udlagt baade fra Venner og Frænder."

11. Han slog hende ved Kinder saa rød:
„Jeg voldte ikke Kong Eriks Død,
enddog jeg er udlagt baade fra Venner og Frænder.

12. Skoven har Øren, og Marken har Øven,
— det er mig ofte før sagt —
min Jomfru, vi er af Lande dreven,
imeden vi er udlagt baade fra Venner og Frænder."

Den store Fredløstid efter Erik Klippings Drab gav rigt Æmne til Visedigtning. Foruden den omfattende Digtning med Marsk Stig som Hovedperson dukkede der Viser op, som fremstillede de andre fredløses eventyrlige Liv eller sørgelige Død.

Mærkeligst af dem alle er den om Ranes Giftermaal, fordi det giver et Billede af de fredløses eventyrlige Dagligliv. Rane tiltvinger sig først at faa sin Fæstemø udleveret, som Forældrene efter Fredløsdommen vil have ham skilt fra. I Forbigaaende kaster Visen et Glimt af Naturskønhed

over den pludselige Brudefærd; og siden dvæler den ved en Scene, der maa tænkes at foregaa senere, da ogsaa „Gæster“ (ɔ: fremmede, maaske de andre fredløse) er til Stede: hun bebrejder ham Drabet paa Kong Erik, som er Udspring til deres Nød. Han svarer med et Kindslag: hun maa aldrig lade nogen høre, at han skulde have voldt Kong Eriks Død, Skoven har Øren og Marken har Øjne, — og vi er fattige fredløse Folk, der skal hytte vort Liv. — Ind i en Tidsalder, der ellers ser paa Røveren med det borgerlige Samfunds Uvilje, falder her et Glimt af Fredløslivets Spænding og Poesi.

Visen er næppe samtidig med sin Helts virkelige Liv. Der har vel aldrig været „Markgrever“ i Danmark; og tolinjede Strofer var ulige mindre yndede i 13de Aarh. end i 14de. Blandt de mange Sagn, der gik om Ranes Skjulesteder og Tilfangetagelse, var der ogsaa et om at Rane havde bortført et „Gadelam“ fra den legende Flok af Ungdom paa Landsbyens Gade. Et lignende Sagn om Jomfrurov har maaske været Udgangspunkt for denne Vise.

DgF III Bd. Nr. 148. — *Omkv.* udlagt (egl. utlag, udenfor Loven) af (fra), fredløs fra, skilt bort fra. — det er mig ofte før sagt, vistnok: det er ofte forudsagt, nml. at jeg skal blive fredløs (jfr. Niels Ebbesøns Vises Begyndelse [I. Saml. Nr. 29]: „det var hannem for langen spaaet, han skulde sit Liv der lade“). — *V. 3* faa, give (her Bydemaade). — *V. 5* du aa, du ejer. — *V. 9* vi baade, vi begge. — Mellem V. 8 og 9 er et Spring i Handlingen: Ranil sidder nu med sin Brud og leger Tavl, og „Gæster“ (ɔ: fremmede) er til Stede. — *V. 12* Øven (jydsk), Øjne. Det kunde paa en eller anden Maade komme ud, om jeg tilstod mig skyldig i Kong Eriks Død.

19. Marsk Stigs Døtre.

1. Marstig haver de Døtre to,
saa trang en Lykke saa monne de faa.
Den ældste Søster tog den yngste om Hand.
Og fore de vide om Verden.

2. Den ældste Søster tog den yngste om Hand,
saa ganger de til Kong Malfreds Land.
Kong Malfred kom fra den Stævne hjem.

3. Kong Malfred kom fra den Stævne hjem,
Marstigs Døtre gaar hannem ud igen.
„Hvadsens Kvinder mon I være?

4. Hvadsens Kvinder mon I være,
meen I stander saa ene here?"
„Vi er Marstigs Døtre baade.

5. Vi er Marstigs Døtre baade,
vi beder saa gerne om eders Naade."
„I skynder eder snarlig af min Gaard.

6. I skynder eder snarlig af min Gaard.
eders Fader har vejet min kære Morbror."
Den ældste Søster tog den yngste om Hand.

7. Den ældste Søster tog den yngste om Hand,
saa ganger de til Kong Sigfreds Land.
Kong Sigfred kom fra Stævne hjem.

8. Kong Sigfred kom fra Stævne hjem.
Marstigs Døtre gik ham ud igen.
„Hvadsens Kvinder mon I være?

9. Hvadsens Kvinder mon I være,
meen I stander saa ene here?"
„Vi er Marstigs Døtre baade.

10. Vi er Marstigs Døtre baade,
vi beder saa gerne om eders Naade."
„I skynder eder snarlig af min Gaard.

11. I skynder eder snarlig af min Gaard.
eders Fader har vejet min kære Bror."
Den ældste Søster tog den yngste om Hand.

12. Den ældste Søster tog den yngste om Hand,
saa ganger de til Kong Davids Land.
Kong David kom fra Stævne hjem.

13. Kong David kom fra Stævne hjem,
Marstigs Døtre stander hannem op igen.
„Hvadsens Kvinder mon det være?

14. Hvadsens Kvinder mon det være,
men de stander saa ene here?"
„Vi er Marstigs Døtre baade.

15. Vi er Marstigs Døtre baade,
vi beder saa gerne om eders Naade."
„Kan I brygge, eller kan I bage?

16. Kan I brygge, eller kan I bage?
eller hvadsens Gerning kan I mage?"
„Vi kan ikke brygge, vi kan ikke bage.

17. Vi kan ikke brygge, vi kan ikke bage,
anden Gerning saa kan vi mage.
Vi kan Guld spinde og væve i Rør.

18. Vi kan Guld spinde og væve i Rør,
saa vel som Dronningen og alle hendes Møer.
Vi kan Guld spinde og væve i Lad.

19. Vi kan Guld spinde og væve i Lad,
saa sjælden bliver vi i Hjertet glad."
Den ældste Søster Væven trendte.

20. Den ældste Søster Væven trendte,
den yngste væved den ud til Ende.
De vov i den første List.

21. De vov i den første List
Jomfru Marie og Jesus Krist.
De vov i den anden Rør.

22. De vov i den anden Rør
danske Dronning med alle hendes Møer.
De vov i den tredje.

23. De vov i den tredje
alle gode Guds Helgen.
Den yngste Søster Væven af fældte.

24. Den yngste Søster Væven af fældte,
saa modig Taare der hun fældte.
„Var I nu vor Moder.

25. Var I nu vor Moder,
I gav os af eders Gode.
Var I nu vor Søster.

26. Var I nu vor Søster,
I gav os det bedste.“
Den ældste fik Sot, og syg hun laa.

27. Den ældste fik Sot, og syg hun laa,
den yngste gaar hende til og fraa.
Hun fik Sot, og bort hun døde.

28. Hun fik Sot og bort hun døde,
den yngste lever efter med Sorrig og Møde.
Kongen gav hende sin yngste Søn.
Der de havde faret vide om Verden.

Vi har denne Vise i to Former. I den mest gængse er det Kongen af Kølns eller Kongen af Englands Døtre, der vandrer om Land for at tjæne deres Føde, og til sidst i Kongsgaarden faar Kongens to Sønner til Ægte. Denne Digtning er helt i Æventyrstil og er sikkert den ældste. I den anden Form af Visen er det den fredløse Marsk Stigs Døtre; Tonen er vemodig, den ene dør bort, den anden lever efter i det fremmede Land (en Sanger har tilsat den Slutlinje, at hun dog faar Kongens Søn, — maaske med Anelse om, at det æventyrlige Æmne egenlig krævede en lykkeligere Udgang). Det er Fredløstidens Nød og Jammer, man har for

Øje. Selve de to Jomfruers Skikkelser synes laante fra Visen om Erik Menveds Bryllup, hvor den unge Dronning beder „Marsk Stigs to Døtre af Fængsel", og man har indpodet dette historiske eller halvhistoriske Moment uden saa meget som at ændre de æventyrlige Navne paa Konger, som de føres sammen med.

Men begge Former giver Billede af de samme Livsforhold: det strenge Arbejde, hvormed de hjemløse Kvinder maa tjæne deres Ophold, og den Grundighed og Flid, hvormed den Tids Skønvirke blev til. Indenfor denne Fruerstuens daglige Dont rummes baade den æventyrlige Lykkedrøm og den livstrætte Vemod, — og begge Dele har disse Kvinder sunget ind i Viserne.

DgF III Bd. Nr. 146. — *V. 1* Lykke, Skæbne. — *V. 2* Stævne, Forhandlingsmøde, Kongens og Herremændenes Møde. — *V. 3* igen, imod. — *V. 3* hvadsens, hvad Slags. — *V. 4* here, her. — men, medens, siden. — baade, begge, to. — *V. 16* mage, indrette, passe. — *V. 17—19* Lad (= Rør?), Vævebom, den bevægelige Del af Vævestolen. — *V. 19* trende Væven, lægge Garn op paa Væven i den Længde og Bredde, Stykket skal have. — *V. 20* List, Strimmel, saa meget som der paa een Gang kan væves i en (Baand-) Væv. — *V. 24* Væven fældte, tog Væven ned. — Det var bitre Taarer, hun fældte derved.

20. Nilus Strangesøns Stenstue.

1. Det var Dannerkongen,
   han red igennem By:
   „Hveden er denne Stenstue,
   der glimmerer af ny?"

2. Det da svarte den liden Smaadreng,
   der Kongen red næst:
   „Det er Nilus Strangesøn,
   Kongen kender ham bedst."

3. Det var Dannerkongen,
heder paa Svende to:
„I beder Nilus Strangesøn
ind for mig gaa!“

4. Ind kom Nilus Strangesøn
og stedes for Bord:
„Hvad vil Dannerkongen,
han har sendt mig Ord?“

5. „Hør du, Nilus Strangesøn,
hvad jeg siger dig:
og vil du sælge din Stenstue,
der glimmerer af ny?“

6. „Min Fader satte mig paa sit Knæ,
da jeg var spæd:
han bad, jeg skulde aldrig sælge bort
min Arvedel.

7. Min Fader satte mig paa sit Knæ,
da jeg var Barn;
han bad, jeg skulde aldrig sælge bort
min Arvepart.“

8. Og det var Dannerkongen,
heder paa Svende to:
„I tager Nilus Strangesøn,
sætter i Taarnet blaa!“

9. Og det var Nilus Strangesøn,
tager til sit Sværd:
„Og hvem der vil sætte mig i Taarnet i Dag,
skal faa en Ufærd!“

10. „Hør du, Nilus Strangesøn,
stik ind dit Sværd!
jeg giver dig min Datter,
du er hende værd.“

11. Det fik Nilus Strangesøn,
for han var en Mand:
han fik Kongens Datter
og det halve Land.

Hvad Visen fortæller om Nilus Strangesøns Borg med den højtknejsende Hovedbygning eller „Stenstue", som Kongen faar Lyst til, — svarer til virkelige historiske Forhold. Niels Strangesøn var en vældig Herremand i Ty, hørende til Strangesønnernes berømte Slægt (Brodersøn af Niels Ebbesøn og selv opkaldt efter den ved Skanderborg faldne Helt); og „Stenstuen" synes at have været Herregaarden Smerup paa Tyholm, som var hans Hustrus Fædrenearv. I Aaret 1408 drog Dronning Margrete og den unge Kong Erik om i Nordjylland for at faa tabt Krongods tilbage under Kronen, og rejste Krav paa Hr. Nielses Gods; Sagen blev, som saa ofte hvor den kloge Dronning handlede, ordnet i Mindelighed: Hr. Niels tilskødede Kronen den omstridte Herregaard med tilliggende 24 Bøndergaarde „for fuld allerede modtagen Betaling", og straks efter kom Dronningen og Kongen til Ty og forlenede Hr. Niels med Godset for hans og hans Hustrus Levetid.

Blandt Egnens Folk blev digtet en Vise om dette Optrin, hvis Art man næppe ret forstod i alle Enkeltheder, men som man bedømte ud fra Resultatet, at Hr. Niels sad tryg paa den omtvistede Ejendom. Man opfattede det hele i Lighed med hvad der ikke sjælden fortaltes om i Viserne: den djærve Ridder, der med Sværd for Kongens Bryst tvang ham til at skaane hans Liv og ofte at give ham sin Datter i Tilgift. Vi ser, hvor let endnu i 15de Aarh.s Beg. den korte, kraftige Visehandling gror op; men rigtignok ogsaa, hvor stærkt den nu — efter et Par Aarhundreders Livsløb — er afhængig af literære Forbilleder: det er ikke mere den umiddelbare Formning til Poesi ud af Livets egne Optrin.

Indl. S. 21 (DgF VI Nr. 424). Visen haves kun i nyere jydsk Overlevering, hvorved Omkvædet er gaaet tabt — *V. 1* Hvorfra stammer dette Stenhus, der skinner saa nybygget? — *V. 3* h e d e, kalde.

21. Unge Danneved og Svend Trøst.

Hvad skal jeg i Dannemark?
min Brynje er mig saa tung;
de danske Hovmænd de spotter mig,
for jeg er liden og ung.
Men jeg nemmer aldrig goden Danske.

1. Skarpe saa vare hans Sporer,
i Sadlen saa sad han trang;
i Lunde Kirke i Skaane
der hørte han Ottesang.

2. Først da hørte han Ottesang
og saa den lange Læst;
saa lyste ham ungen Danneved
at træde til sin Hest.

3. Det mælte Herre Peder,
han var deres Sognepræst:
„Saa Mænd ved, unge Danneved,
idag skal I være min Gæst!“

4. „Jeg vil ikke æde idag,
og ikke drikke Vin,
før jeg kommer til Berneskov,
faar talet med Moder min.“

5. „Hør I, unge Danneved,
jeg siger det ikke fordi;
saa mange da er eders Fjender,
de holder for uden By.“

6. „Da tror jeg først mit gode Sværd,
og saa min gode Hest,
dernæst tror jeg mine Dannesvende,
jeg tror mig selv allerbedst.“

7. „Først tror I eders gode Sværd,
og saa eders gode Hest;
og saa tror I eders Dannesvende:
de sviger eder allerførst."

8. Det var ungen Danneved,
han kom for uden By;
der mødte hannem hans Fjender,
de var vel trøsser ni.

9. Der mødte hannem hans Fjender
de var vel trøsser ni;
og alle tog Svendene Orlov,
fra deres Herre at fly.

10. Alle tog Svendene Orlov,
fra deres Herre at fly,
foruden liden Svend Trøst
han tog da Tjeneste paa ny.

11. „Jeg har slidt eders Klæder,
og jeg har ædet eders Brød,
alt skal jeg med eder stande idag,
meden eder trænger af Nød.

12. Jeg har slidt eders Klæder
og jeg har redet eders Hest;
jeg skal staa med eder idag,
imen eder trænger mest."

13. Saa kaste de deres Ryg tilsammen,
for inden den grønne Lund;
de to de vog vel femten
alt i saa snar en Stund.

14. Saa kaste de deres Ryg tilsammen
udi den tykke Ris;
de to de vog vel femten,
derfor bær de stor Pris.

15. Det var ungen Danneved,
han stinger sit Sværd i Skede:
„Kom du nu, du liden Svend Trøst,
nu er det Tid at ride.“

16. Det var ungen Danneved,
han kom i sin Moders Gaard;
ude stod hans kær Moder,
hun var vel svøbt i Maard.

17. „Staar nu op, kær Moder,
I skænker nu for os Vin;
og jeg giver ham liden Svend Trøst
kære Søster min.“

Indledn. S. 61 (en anden Form af Visen nævnes S. 25; jfr. DgF VI Bd. Nr. 377). — Begyndelsesverset og det dertil passende Omkvæd maa ikke regnes med til Visens Handling, men er laante fra en ældre Vise om en ung udenlandsk Ridders Dyst med danske Hovmænd. Anledningen til dette Laan har vel nærmest været, at man ønskede at bruge dens velkendte Melodi, og at denne Vise ogsaa handlede om en tapper ung Helt. — nemme goden Danske, lære det danske Sprog rigtig. — *V. 5* ɔ: Jeg siger det ikke af den Grund (at jeg ønsker at drikke med eder) (fordi = derfor): men jeg vil advare eder om Fjendernes Baghold. — for uden By = udenfor Byen. — *V. 6* tror, sætter Lid til. — *V. 8* trøsser ni = tre Gange ni. — *V. 10* alle Svendene tog Orlov ɔ: forlod deres Tjeneste; kun Svend Trøst tog Tjeneste paa ny, tilsagde ham paa ny sin Tjeneste. (Udtrykkene genfindes i Niels Ebbesens Vise [1. Samling Nr. 29], men med modsat Indhold: Svendene tilsiger i Faren deres Tjeneste paa ny, og Svend Trøst tager — tilsyneladende — Orlov, dog kun for at „tjene sin Herre allerbedst“). — *V. 13* de kaste deres Rygge tilsammen, satte Ryg imod Ryg (for ikke at omringes af Fjenderne hver for sig). — *V. 14* den tykke Ris, det tætte Krat, som gav Fjenderne mindre Lejlighed til at bruge deres Overmagt.

22. Hr. Hjælm.

1. Hr. Hjælm han rider i Rosenslund,
selv førte han sin Høg og Hund.
Saa fri rider Svenden i Sadlen.

2. Han saa sig under Lide
Jomfruens syv Brødre ride.

3. Hr. Hjælm han raader med liden Smaadreng:
„Ved du nogen Raad, du sige mig dem."

4. „Hr. Hjælm, I er en Herre saa fri,
spænd Hesten med Spore, rid snarlig forbi."

5. „Jeg vil ikke, liden Kirsten skal spørge til By,
at jeg hendes Brødre vilde undfly."

6. Hr. Hjælm han raader med liden Smaadreng:
„Ved du nogen Raad, du sige mig dem."

7. „Hr. Hjælm, I er en Herre saa god,
spænd Hesten med Spore, rid dennem imod."

8. „Hr. Hjælm, hvi rider du os imod?
du vejed vor Morbroder, bød os ej Bod.

9. Du vejed vor Morbroder, bød os ej Bod,
du lokked vor Søster, spurgte os ej om Raad."

10. „Det røde Guld det ligger i Skrin,
det byder jeg dig for Morbroder din."

11. „Vi vil ikke tage mod anden Bod
end højre Haand og venstre Fod."

12. Hr. Hjælm og han sit Sværd uddrog,
Hr. Ebbes Hoved han først afhug.

13. Først vejed han Ebbe, saa vejed han Lang,
og saa var Sværdet kommet paa Gang.

14. Saa vejed han Ulv og Asser Hvid,
han hug hendes fire Brødre til Lig.

15. Saa vejed han Terkel, saa vejed han Tor,
de vare seks Brødre, laa slagne paa Jord.

16. Hendes yngste Broder han svared for sig:
„Hr. Hjælm, Hr. Hjælm, du dræb ikke mig!"

17. „Gerne skulde jeg lade leve dig,
vidste jeg, du vilde ikke svige mig."

18. „Hr. Hjælm, Hr. Hjælm, du dræb ikke mig,
saa frisk en Stalbroder finder du i mig."

19. Hr. Hjælm han rider ad Vejen frem,
liden Ole bagefter med sit falske Sind.

20. Hr. Hjælm han sig over Aksel saa,
liden Ole hug ham Hovedet fraa.

21. Han satte det Hoved paa sit Spyd,
saa red han til sin kær Søster i By.

22. „Hør du, min kær Søster, saa favr og fin,
her har du Hovedet af Kæresten din."

23. „Og er det Hovedet af Kæresten min,
du gak i Stuen, drik Mjød og Vin."

24. Den første Drik han af Sølvkanden drak,
en sølvslagen Kniv i hans Hjerte hun stak.

25. „Lig du nu der for Hunde og Svin,
imeden jeg henter Kæresten min.

26. Lig du nu der for Ugle og Ravn,
saa hæderlig faar jeg min Kæreste begraven.

27. Saa lader jeg gøre, alt som jeg maa:
hans Kiste lader jeg med røde Guld slaa.

28. Saa lader jeg bygge over hans Grav
en Kirke udaf det rødeste Rav.

29. Og alle, som der monne komme forbi,
skal sige, her hviler en Jomfru-Svend i.

30. Saa gaar jeg mig i Stenstuen ind
og sørger for Allerkæresten min."
Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Visen begynder med en særtegnende Middelaldersscene: Ridderen med den enlige lille Smaadreng er paa Vej gennem Rosenlund paa Vejen til eller fra den Jomfru som han har kær, og her overraskes han af Jomfruens syv Brødre, der er ude paa Spor efter ham. — I Visens Handling genkendes imidlertid Stoffet fra et gammelt Heltesagn: Helten kæmper mod Møens Frænder for at vinde hende; han fælder dem alle paa nær den yngste, som han slutter Fred og Fostbroderskab med; men af Tørst efter Hævn dræber han sin Svoger med Svig. Dette er netop Indholdet af Olddigtningen om Helge Hundingsbane og Sigrun. Den slutter med Søsterens vældige Forbandelse over sin Broder; i Stedet herfor har Visen, at hun ombringer ham ved Gift: Visens simplere Bygning kræver at slutte med Handling i Stedet for med Oldkvadets lyriske Fylde. En Beretning om Smykningen af hans Grav tjæner for Visen til at lægge sig til Ro med efter den vilde Drabsscene.

DgF VII Bd. Nr. 415. — *V. 2* under Lide, langs Bakkeskrænten. — *V. 3* raader med, gaar paa Raad med. — *V. 18* frisk, flink. — *V. 27* alt som jeg maa, saa godt som jeg er i Stand til.

23. Svend af Vollersløv.

1. Der bor en Frue i Bredeby,
hun haver de Døtre to;
saa rige ere de Bejle,
dem bedes baade til og fraa.
Selv er hun stolt udi sin Hu.

2. Hende bad til Svenden af Vollersløv,
han kunde hende ikke faa;
og hende bad til ungen Villum,
den Svend sagde Jomfruen ja.

3. Det var unge Hr. Villum,
han lader sit Bryllup bo;
det var Svenden af Vollersløv,
han lader sin Ganger sko.

4. Det blev Herre Villum
hans allerstørste Harm:
han blev vejen hans anden Bryllupsnat
alt i hans unge Bruds Arm.

5. Fyrretyve Uger derefter,
og Skoven den gjordes grøn,
den Frue hun gik i Bure,
hun fødte saa favr en Søn.

6. Han var født om Aften,
de kristned hannem om Nat;
de kaldte ham ungen Villum,
de dulgte det, meden de maatt'.

7. Fostred de ham i Vintre
og vel i Vintre ni;
han blev til det fejreste Barn,
der nogen vilde se, i de.

8. De Svende gaar paa Volde,
de kaster med Stok og Sten;
frem tren ungen Villum,
han kaste dem alle til Men.

9. Frem tren goden Bondesøn,
tog Villum i sit Haar:
„Langt hellere maa du hævne din Faders Død
og lade mig være ubaard!“

10. Det svared ungen Villum,
han blev i Kind saa bleg:
„Alt skal jeg hævne min Faders Død
førend jeg kommer i eders Leg.“

11. Det var ungen Villum,
svøber han sig i Skind;
saa gaar han i Højenloft
for sin kær Moder ind.

12. „Hør du, min kære Moder,
alt hvad jeg spørger dig:
blev min Fader med Vaaben vejen,
du dølge det ikke for mig.“

13. „Du est et Barn paa femten Aar,
kan ikke Sværdet bære;
saa længe maa Svenden af Vollersløv
i Freden for dig være.“

14. Det var unge Hr. Villum,
han lader de Lønbreve skrive;
sender han dem saa langt af Led,
Svenden af Vollersløv at give.

15. Det var unge Villum,
han havde ikke Svende uden fem;
dem klæder han i det haarde Jærn,
til Tinge rider han med dem.

16. Det var Svenden af Vollersløv,
han aatte de Svende ti;
dem klæder han i Silke
og rider til Tinge med de.

17. Det var Svenden af Vollersløv,
han holdt under Skarlagen røde:
„Hvem har mig til Tinge stævnet
og gjort min Hest den Møde?“

18. Svared det ungen Villum,
han holdt under Hjælm hin hvide:
„Du maa vel møje dine Hesteben,
til Bønderting at ride.

19. Hør du, Svend af Vollersløv,
hvad jeg vil sige dig:
drages du det til Minde,
du vejed Fader fra mig?“

20. Mælte det Svenden af Vollersløv,
han støder op Muld med Fod:
„Du faar aldrig for Fader din
Pendinge eller Bod.“

21. Det var ungen Villum,
han kaste sin Hest omkring;
saa hug han Svenden af Vollersløv
neder under Hesteben.

22. Det var ungen Villum,
red i sin Moders Gaard;
det var hans kære Moder,
hun gaar ham ud imod.

23. „Velkommen, ungen Villum,
velkommen hjem til min!
hvad fik du paa Tinge i Dag
for kære Fader din?“

24. „Det er sket paa Tinge i Dag,
som ingen Mand kan vende:
jeg saa, Svenden af Vollersløv
døde for to Barnehænder."

25. Det var stalte Fru Mettelil,
klapper ham ved hviden Kind:
„Hav du Tak, unge Villum,
du hævnede Fader din!"
Selv var hun stolt i sin Hu.

Vi er atter i oldtidsagtige Omgivelser: den unge Helt vokser op til Hævner, Moderen ønsker Hævnen, og er kun en Smule angst, at han altfor ung skal vove sig ud i den. Her er det dog ikke noget bestemt Oldsagn, der er Kilden. Scenen paa Legevolden, hvor de andre Drenge tager Oprejsning for den lidte Medfart ved at nævne det ham hidtil ukendte, hans Faders voldsomme Død, hører fra først af hjemme i irsk Sagafortælling, men optræder i mange Folkeviser og undertiden i middelalderlig islandsk Saga. Det er den med Sagaverdenen fortrolige norsk færøske Visedigtning, der skaber saadanne Optrin som „Svend af Vollersløv"; men Visen har let kunnet tillæmpes den Smule, som kræves for at passe ind i det djærve danske Ridderliv. — Mærk Omkvædet, der priser hendes Hævnlyst som stolt Hu.

DgF V Bd., Nr. 298; Danske Studier 1906, 97—99; 1907, 93—110. — *V. 1* Bejle, Bejlere. — som rider til og fraa (frem og tilbage) til dem for at „bedes" (udbede sig, bejle til) hende. — *V. 2* Svenden; Personnavne som Svend eller Bonde, der egenlig er almindelige Ord i Sproget, kan i Omtale faa bestemt Kendeord. — *V. 3* bo, indrette. — *V. 4* Det blev Hr. Villums største Smærte. — anden Bryllupsnat, Bryllupet varede flere Døgn. — vejen, dræbt. — *V. 5* og, da. — *V. 6* var født, blev født. — saa længe de kunde. — *V. 8* paa Volde, paa Marken (gl. Hensynsform). — med Stok og Sten, Øvelser i at træffe hinanden med Kæppe eller Stene. — kastede saaledes, at de alle fik Skade deraf. — *V. 9* ubaard, ikke banket (bærje, slaa). — *V. 18* møje dine Hesteben, umage din Hests Ben. — Bønderting, Herredsting. — *V. 20* sparker Jord op ved Støvlesnuden (som Udtryk for Foragt). — *V. 21*

neder under Hesteben, saa han faldt ned ved Hestens Fødder (under, ved Foden af en højere Genstand; jfr. under Lide i forrige Vise V. 2). — *V. 23* min, mig, gl. Ejeform styret af til.

24. Aage fælder Tord Iversøn.

1. Stalt Ellen hun staar i Lofte,
hun børster Hr. Aages Haar:
„Hvort saa vil I ride idag?
min Hu er for eder mod.“
I sover under Lide.

2. „Jeg vil ride mig op ad Land,
Tord Iversøn imod;
det er vel otte Vintre siden,
hans Fader vog min Bror.“

3. „Vil du ride dig op ad Land,
Tord Iversøn imod,
jeg beder dig for den øverste Gud,
du tager en skellig Bod.

4. Du spar ikke hans Okse,
du spar ikke hans Ko!
du spar ej heller hans hvide Hals,
om du kan hannem naa!“

5. En Løverdag ad Aften
da hvæssed de deres Spjud;
aarle om Mandag Morgen
da red de Herrer ud.

6. Det var Herre Aage,
han red i grønnen Lund:
der mødte han Tord Iversøns Smaadreng
alt om en Morgenstund.

7. „Hør du nu, du liden Smaadreng,
alt hvad jeg siger dig:
er Tord Iversøn hjemme,
da dølg ham ikke for mig."

8. „Tord Iversøn er ikke hjemme,
han red af By igaar;
og ikke kommer han hjem igen
før Jul et andet Aar."

9. „Er Tord Iversøn hjemme,
du dølg ham ikke for mig:
tolv Mark af det røde Guld,
det vil jeg give dig."

10. Saa bredte de ud deres Kaaber
det røde Guld blev der talt;
det var saa høvisk en Ridder,
der blev for Penninge solgt.

11. „Sønden i den Borgegaard
der stander en Stenestove;
der plejer Hr. Tord Iversøn
med liden Kirstin at sove."

12. De stødte dem paa Døre
med Glavind og hvasse Spjud:
„Du stat op, Hr. Tord Iversøn!
du gak i Gaarden ud!"

13. „Tord Iversøn er ikke hjemme,
jeg er Tord Iversøns Gæst;
mit Spyd det stander i Højeloft,
i Engen gaar min Hest."

14. „Selv er du Tord Iversøn
og ingen fremmed Gæst;
dit Spyd det ligger i Stuen inde,
i Stalden stander din Hest."

15. De løb dem til Døre
med Glavind og hvasse Spjud;
alle de Nagler, i Døren var,
de stode Tord Iversøn imod.

16. „I stikker ikke min Dyne,
I river ikke min Ble!
I vækker ikke op min Hjertenskær,
hun er i Hu saa ve.

17. I vækker ikke min Hjertenskær,
hun er i Hu saa mod;
det er ikke længer siden igaar,
hun fødte de Sønner to."

18. Saa tog de Tord Iversøn
udi sin gule Lok;
saa hug de ham Hovedet fra
alt over den Sengestok.

19. Det mælte Tord Iversøns Hustru
alt under det Skarlagen rød:
„Lever Hr. Tord Iversøns Sønner to,
saa vel hævner de hans Død!"

20. Saa tørred de deres gode Sværd,
de satte dem i Slide;
saa sang de „Kristhejla",
af Gaarden monne de ride.

Visens barske Træk fremstiller os Slægtfejden, saadan som den var almindelig i Middelalderens opløste Tid, i dens Blodighed og Hensynsloshed, med pludselige Overfald og med den aldrig sluttede Kæde af Muligheder for ny Hævn. Vi ser, hvor væsentligt et Led af Gaardens Bygninger den faste „Stenstue" var, men rigtignok ogsaa at dens vel boltede Dør kunde springe, naar en hel Skare af Krigere i Takt stødte deres Lanseender imod den, og Naglerne blev drevne ind i Stuen. Ikke en eneste mildere Følelse kommer til Orde, Hustruen ægger sin Mand til Daaden; og den unge Enke

tænker først af alt paa fremtidig Hævn, naar de nyfødte Børn vokser til. Vi ser, hvorledes man skaffer sig „Bod“ i Kvæg (ved Rov, eller ved at det udbetales som Mandebod; saadan Udbetaling fandt sædvanlig Sted i Kvæg, som det vigtigste Løsøre af alle) eller ved at tage Liv for Liv fra en af den fjendtlige Slægt. Og til Slutning synger Morderskaren „Kristhejla“, ɔ: den kirkelige Sanghilsen forvandlet til en Krigs- eller Sejrssang, saaledes som det var almindeligt i Middelalderens Slag.

Visen synes at være Fremstilling af en virkelig Begivenhed. En Overlevering fra Beg. af 17de Aarh. henlægger den til Vestjylland syd for Holstebro: i en Lavning mellem Avlum og Lundgaard skal Tord Iversøns Gaard have staaet. Men om Paalideligheden af dette Sagn veed vi intet.

Omkv. I sover under Lide (ɔ: nær ved Bakkeskraaningen), synes kun at have en ganske ydre Forbindelse med Visen, og hører vel fra først af andensteds hjemme. — *V. 1* hvort, hvorhen. — mod, nedslaaet, ængstet. — *V. 2* T. l. imod, til Møde med T., for at opsøge T. — op ad Land, op (ind) i Landet; i Jylland bruges op om Syd, ned om Nord. — *V. 3* skellig, rimelig (her: ikke for lille). — *V. 8* et andet Aar, næste Aar. — *V. 10* de bredte Kapperne ud paa Jorden, hældte Pengene i dem, og talte dem saa. — Rimer med gl. Udtale: talt og salt (eller jysk: tåld og såld). — *V. 11* Stove, jysk for Stue. — *V. 12* de stødte dem, ofte en saadan overflødig Hensynsbetegnelse; jfr. V. 15: de løb dem. — stode, her: gik ud. — *V. 16* Ble, Sengetæppe (gl. Udtryk: Ble og Bolster, Tæppe og Underdyne). — *V. 18* Sengestok, Sengekant (løs Sengefjæl). — *V. 20* Slide, Skede. — Kristhejla, vist Fordrejelse af „Kriste eleison, Kyrie eleison“, Herre forbarm dig, — det af de kirkelige Svar ved Gudstjenesten, som Menigheden hyppigst sang med (og som gik over til at blive Krigssang).

25. *Fæstemanden dør.*

1. Hr. Oluf ligger syg under Ø,
— for norden —
han sendte Bud efter sin Fæstemø.
Nu ligger alle Aarer ud for Borde.

2. „Du bed hende komme, før hun gaar til Bord,
om hun vil tale med mig et Ord."

3. Ind kom det Bud og stedes for Bord,
til liden Kirsten taler han Ord.

4. „Eders Fæstemand er syg og sender eder Tal',
at I skal komme, før Hanen gal.

5. Og I skal komme, før I gaar til Bord,
om I vil tale med ham et Ord."

6. Liden Kirsten tager over sig Kaaben blaa,
ind til sin Fostermor monne hun gaa.

7. „Min kære Fostermor, er det Skam,
at Fæstemø rider til sin Fæstemand?"

8. „Det er Hæder og ingen Skam,
hun skal fare, naar han ikke kan."

9. Liden Kirsten gaar i Stalde,
hun skude de Foler alle.

10. Hun skude den brune, hun skude den graa,
den raskeste lagde hun Sadel paa.

11. Vel fire Mile saa var den Lund,
dem red den Jomfru en Morgenstund.

12. Liden Kirsten kom der ridende i Gaard,
ude stod hans Moder, var svøbt i Maar.

13. „Her stander I, Fru Mettelil, en Frue saa fin,
hvor lider Hr. Oluf, kær' Fæstemand min?"

14. „Han er syg, og ilde han maa,
jeg og hans Søskend gaar ham til og fraa."

15. Liden Kirsten ind ad Døren tren,
Hr. Oluf rækker hende Haanden igen.

16. Hr. Oluf klapper paa Hynde blaa:
„Gaar hid, liden Kirsten, og sidder herpaa."

17. „Jeg er ikke træt, jeg er ikke mod,
en liden Hvile hun er dog god."

18. Hr. Oluf taler til liden Smaadreng:
„Du hent mig ind mit jernbunden Skrin."

19. Han sætte det Skrin paa sine Knæ,
han skifte med hende baade Guld og Fæ.

20. Han gav hende de Guldringe fem,
baade Hjorte og Hinde stode udi dem.

21. Han gav hende de Guldringe tre,
baade Roser og Liljer stode udi de.

22. Han gav hende en Brase bred,
derfor saa blev hans Moder vred.

23. „Min kære Søn, du giv ikke saa!
du tænk paa dine Søskende smaa."

24. „Min' Søskend de har baade Hus og Jord,
min Fæstemø kommer aldrig i mit Bo.

25. Min' Søskend har baade Ager og Eng,
min Fæstemø kommer aldrig i min Seng."

26. Hr. Oluf vendtes til Væggen i Dvale,
han døde alt i den samme Tale.

27. Liden Kirsten for saa sorgfuld hjem,
— for norden —
alt hendes Guld glemte hun igen.
Og nu ligger alle Aarer ud for Borde.

Indholdet af Visen er egenlig kun dette, at Fæstemanden, med Forbigaaelse af sine yngre Søskende, skænker sin Fæstemø sine Guldsmykker. Digtningens Lyst til at dramatisere kommer kun til Orde igennem Moderens Indvending og hans Gensvar. Ingen Klage og ingen Afskedstale mellem den døende Ridder og hans Fæstemø; Gaverne er det eneste Udtryk for hans Hengivenhed og Savn. Intet Ord om Dødens Bitterhed; og dog virker den overvældende stærkt gennem de knappe Ord om Arven.

Der er i Visernes adelige Verden en Agtelse for Ejendom som noget der skal arves videre i Slægten; ogsaa for Løsøre spiller ikke Erhverv men Arv den største Rolle for dets Tilstedekomst, og Folelsen af at det var Slægteje var kendelig. Det er denne Opfattelse, Hr. Oluf sætter sig ud over, naar han giver sin Fæstemø ikke en enkelt Mindegave, men alle de bedste Skatte. Hvor bundne den Tids Mennesker ellers har været af samfundsmæssig Vedtægt, ser vi et andet Sted i Visen. Det har været betragtet som sømmeligt, at en Fæstemø sad hjemme og modtog sin Bejler, men som altfor paagaaende, hvis hun af sig selv opsøgte ham. Og selv da Fæstemanden er døende, faar liden Kirsten først sin Opdragerskes (Fostermors) Godkendelse af, at disse Forhold tilsteder en Undtagelse fra Reglen. I saa jævne, vanebundne Forhold og saa jævne Ord bevæger Visen sig, og netop i dem gør dens Begivenhed sit stærke Indtryk.

Klagen kommer alene til Orde gennem Omkvædet: det hærjede Skib med overbord drevne Aarer og en Antydning af Stormen, — et dæmpet Billede paa den bristede Livslykke.

Omkvædet: for Borde, over Bord; Aarerne ligger i Søen, revne over Bord i Stormen (jfr. I. Saml. Nr. 28, V. 2: alle de Aarer for Borde laa, der var ikke Styre [o: Ror] paa); for norden, nordfra. Formodenlig har Visen været

indledt med en tolinjet Strofe, hvis første Linje omtalte Stormen. — *V. 2* før hun gaar til Bord, ɔ: hun skal rejse uden at give sig Tid til Maaltid forinden. — *V. 4* sender Tale, sender Ord, sender Bud. — *V. 14* ilde han maa, han befinder sig (meget) ilde. — *V. 17* mod, mødig. — *V. 19* sætte, satte. — skifte, skiftede; sædvanlig: at dele mellem Arvinger; her: skænke som Efterladenskab (skænke som testamentarisk Arv). — *V. 20* stode udi dem, var afbillede paa dem. — *V. 22* Brase, Brystspænde. — *V. 24* Hus og Jord, Borg og Mark. — Bo, Hjem og Ejendom. — *V. 26* Dvale, livløs Tilstand; af næste Linje fremgaar, at det ikke er Besvimelse, men Døden. — i den samme Tale, idet han sagde disse Ord. — *V. 27* glemte igen, glemte efter sig.

26. Fru Gundelils Harpeslæt.

1. Hr. Bonde han skulde til Landsting fare,
og Kongen beder sadle sin Ganger graa.
Stolt var hun Gundelil, Hr. Bondes Viv,
de vandt hende ikke end.

2. Kongen han kom der ridende i Gaard,
ude stander hun stalten Gundelil, var svøbt i Maar.

3. „Vær I velkommen, Dankonning, udi min Gaard!
baade Mjød og Vin skal være uspart."

4. „Jeg passer ikke paa din Mjød eller Vin,
stalt Gundelille, bliv du Allerkæreste min!

5. Gundelille, slaa din Harpe af Guld!
da skal jeg være dig af Hjertet huld.

6. Stalt Gundelille, slaa din Harpe for mig!
Sadel og Graaganger giver jeg dig."

7. „Ikke lyster mig Guldharpen at slaa.
Hr. Bonde han det selver formaar."

8. „Stalt Gundelille, slaa Guldharpen for mig!
Ribe og Ringsted giver jeg dig."

9. „Ikke lyster mig Guldharpen at slaa,
uden jeg en bedre Skænk kan faa."

10. „Stalten Gundelille, slaa paa Harpen for mig!
baade Sælland og Skaane giver jeg dig."

11. Stalten Gundelille lod sin Harpe klinge.
og Kongens Ganger tog paa at springe.

12. Der sprang vel fire, der sprang vel fem.
der sprang vel tred've Kongens Hovmænd.

13. Hun slog Guldharpen under Skarlagenskind,
Dannerkongen monde selv i Dansen springe.

14. Og hun legte alt saa saare,
de dansed alle udi Gaarde.

15. Dannerkongen klapped hende ved hviden Kind:
„Hav Tak, stalt Gundelille, for Dansen din."

16. Stalten Gundelil hun var en Frue saa fin,
hun skænked for Kongen baade Mjød og Vin.

17. Dannerkongen lader sadle sin Ganger graa,
saa rider han saa glad af Gaard.

18. Hr. Bonde han kom der ridende i Gaard,
ude stander stalten Gundelil, var svøbt i Maar.

19. „Velkommen, Hr. Bonde, kære Herre min!
Dannerkongen haver gæstet hjemme til din.

20. Ribe og Ringsted de er din',
Sælland og Skaane de er min'."

21. „Er Ribe og Ringsted vorden min',
da har Dannerkonning spildt Æren din."

22. „Jeg takker Herre Gud med et frit Mod,
det vandt jeg med min Harpe god.

23. Aldrig fanger du mer efter Frænder din',
end jeg vandt med Guldharpen min."
Stolt var hun Gundelil, Hr. Bondes Viv,
de vandt hende ikke end.

DgF IV Bd. Nr. 236. — *V. 19* hjemme til din, hjemme hos dig.

---

27. Stalt Ellensborg.

1. Hr. Peder ganger i Gaarde,
og leger han med sit Sværd;
da kom hannem i Hue
den lange Jorsalfærd.
Og nu da længes mig.

2. Det var Herre Peder,
svøber han sig i Skind;
saa gaar han i Højeloft
for stalten Ellensborg ind.

3. „Hør I, stalten Ellensborg,
hvor længe vil I mig bie,
meden jeg far mig ud af Land
at bedre Synderne mine?"

4. „I otte Aar vil jeg eder bie,
alt med mine Frænders Raad;
jeg vil mig ikke mandgive,
det Kongen mig selver bad."

5. De otte Aar forgangen var,
stalt Ellensborg tager til at lange;
og hun tager over sig Kaaben blaa
neder til Stranden at gange.

6. „Og hør du, goden Købmand,
og hvad har du at sælge?"
„Jeg har Lærred, og jeg har Lin,
det bedste der Fruer vil vælge."

7. „Selv har jeg baade Lærred og Lin
og Silke saa grøn som Løg;
min Søstersøn er af Lande faren,
jeg sørger mig selv til Død'."

8. „Ikke er det eders Søstersøn,
vel kender jeg Peder hin rige;
og han har sig en Jomfru lovet
i Østerkongens Rige."

9. Det var stalten Ellensborg,
svøber hun sig i Skind;
saa gaar hun i Højeloft
for sine syv Brødre ind.

10. „Her sidder I, alle I Riddere syv,
og kære Brødre min';
hvilken vil nu sejle den salte Sø
for kære Søster sin?"

11. „Det er stor Vaade for en Karl,
halve større for en Kvinde,
at sejle over den salte Sø,
og liden Sejr at vinde."

12. Det var stalten Ellensborg,
tager over sig Kaaben blaa:
„Aldrig lever I saa god en Dag,
jeg spørger eder mere til Raad.“

13. Saa tog hun alle sine Møer,
hun satte dem i en Ring;
saa tog hun sin Saks af Guld
og klipped deres Haar omkring.

14. Saa lod hun dem Klæder skære,
alle i Ridder-Lige;
saa for hun af Landet ud
til Østerkongens Rige.

15. Selv satte hun sig til Styre,
sine Møer til Aaren at ro;
saa sejled hun sig til Østerkongens Land
i mindre end Maaneder to.

16. De lagde ind deres Aarer,
kaste Anker paa hviden Sand;
det var stalten Ellensborg,
hun tren der først i Land.

17. Ind gik stalten Ellensborg
med Sværd ved venstre Side;
hun hilser Fruer og Jomfruer,
er baade mild og blide.

18. Op stod Herre Peder
med Sølvkar paa hviden Hænde:
„Krist da signe de Øjne to,
saa gørlig jeg dem kender!“

19. Op stod Herre Peder
med Sølvkar paa hviden Hand:
„Vær velkommen, min Søstersøn,
i disse fremmede Land!“

20. „Det er ikke eders Søstersøn,
det er fast liger' en Frue:
hun har Haar som spundet Guld,
er lagt under Silkehue!

21. Er det eders Søstersøn,
da signe hannem Vorherre!
og han skal drikke den brune Mjød,
ikke under jeg hannem værre."

22. „Hør I det, Fru Mettelille,
I bier mig her saa længe,
meden jeg følger min Søstersøn
over de grønne Enge."

23. „Nok da haver I Riddere og Svende
at følge eders Søstersøn over Enge;
selv maa I, rige Hr. Peder,
følge eders Brud til Senge."

24. „Nok da har jeg Riddere og Svende,
de følge min Brud at sove;
selv vil jeg følge min Søstersøn
gennem de grønne Skove."

25. Det var Herre Peder,
han tren i Fremmerstavn;
det var stalten Ellensborg,
hun styred sin Snække fra Land.

26. Det var stalten Ellensborg,
slog hun ud sit Haar:
„Nu har I, Fru Mette, den samme Sorg,
jeg havde i otte Aar."

27. Tak have stalten Ellensborg!
hvor finder man hendes Lige?
hun turde hente sin Fæstemand
af Østerkongens Rige.
Og nu da længes mig.

DgF IV Bd. Nr. 218. — *V. 1* Jorsal, Jerusalem. — *V. 4* mandgive, gifte. — *V. 5* lange, længes. — *V. 10* for sin Søster, for sin Søsters Skyld ell. som Skibsfører for sin Søster. — *V. 11* det er stor Fare for en Mand, — liden Sejr at vinde, der er lidet at vinde (nemlig ved Forsøget paa at genvinde den tabte Fæstemand). — *V. 13* i en Ring, i Kres. — omkring, helt rundt (Mænd bar Haaret, saa at det kun naaede Skuldrene). — *V. 14* i Ridder-Lige, i Ridderes Skikkelse. — *V. 18* gørlig, nøje. — *V. 26* slog ud sit Haar, med Følelse af Stolthed, og for at vise hun er Kvinde.

28. Unge Svend Dyre.

1. Saa glade var alle de Kongens Mænd,
de rider dem til Ting,
foruden unge Svend Dyre,
han rider saa sørgelig omkring. —
Idag tager Svenden Orlov af sin Herre.

2. Det var unge Svend Dyre,
han raader med Moder sin:
„Jeg vil mig udride,
Hr. Magnuses Brud igen."

3. „Vil du dig udride,
Hr. Magnuses Brud igen,
jeg beder dig for den aløverste Gud,
du skynd dig snarlig hjem."

4. Det svared unge Svend Dyre,
han bandt sit Sværd ved Side:
„Hvi mon min kær Moder
ræddes for mit Liv?"

5. Det var unge Svend Dyre,
han red den Brud imod;
Silke og det hvide Bliant
slog ned for Hestefod.

6. Det var unge Svend Dyre,
han rider ud med den Strand;
Bidslet af det røde Guld
det skinner i hans Haand.

7. Det da mælte den unge Brud,
hun smiler under Skind:
„Hvem er os den Ungersvend,
der drager saa bolde Kind?“

8. Det da svared den skønne Jomfru,
der Bruden sad allernæst:
„Det er hin unge Svend Dyre,
der rider den høje Hest.“

9. „Er det hin unge Svend Dyre,
der rider den høje Hest:
det veed Gud Fader i Himmerig,
han under mig af Hjærtet bedst.“

10. Alle da rider de Brudefolk,
de rider deres Hest i Bede,
foruden unge Svend Dyre,
han leder efter sit Sæde.

11. „Tager I mig et Hynde,
selv fanger jeg mig en Stol;
jeg vil sidde for Bruden idag,
og skjule hende for den Sol.“

12. Det svarede Brudens Fader,
og saa tog han oppaa:
„Du sidder ikke for min Datter idag
med dine forkrøben Raad!“

13. „Jeg har været i Paris,
iblandt de mange Folk;
alt haver min Tunge
været for mig en Tolk."

14. „Du har været i Paris
iblandt de mange Folk;
alt haver din Tunge
gjort dig til en Skalk!"

15. Det lidde fast ad Aften,
hver skulde Sengen bygge;
alt spurgte Hr. Svend Dyre,
hvor han om Nat skulde ligge.

16. „For oven ved den Højeloftsbro,
for neden ved de Tinde;
der skal Hr. Svend Dyre,
der skal han om Natten ligge."

17. Silde om den Aften,
de fulgte den Brud til Seng,
ud gik Hr. Svend Dyre,
han rusted sine Hovmænd.

18. „Drager i eders Harnisk
og saa eders Brynje blaa:
I holder for det Brudehus,
og ser hvad Ende det vil faa."

19. Saa tændte de op de Vokskerter ny,
og saa de høje Blus;
saa fulgte de den unge Brud
til det Brudehus.

20. Fulgte de den unge Brud
alt til det Brudehus;
frem gik Hr. Svend Dyre,
han slukte de høje Blus.

21. Det svared Brudens Moder,
for hun var hastig og gram:
„Hvem slukte ud de Brudeblus?
Herre Gud give ham Skam!“

22. Det var unge Svend Dyre,
han tog de Ord til sig:
„Jeg slukte ud de Brudeblus!
Bander ikke mig!“

23. Det var unge Svend Dyre,
slog over Bruden Skarlagen blaa;
saa løfte han hende saa listelig
alt til sin Ganger graa.

24. Somme de læste op Brudehus-Dør,
og somme monne Blussen' optænde:
den Herre han tog den Brud med sig,
ad Skoven maatte han rende.

25. Der han kom i Rosenslund,
da lod han sig høre:
„Haver Godnat, rige Hr. Magnus,
I ser os aldrig mere!“

26. Saa red han gennem de Skove,
alt over de grønne Enge;
alt kom han til sin Moders Gaard,
før Folken' gik til Senge.

27. Ud gik stalte Fru Mettelille,
hun var vel svøbt i Maar;
saa vel favned hun Hr. Svend Dyre
og saa hans unge Brud.

28. Nu har Jomfru Ellensborg
forvunden baade Angest og Harm;
nu sover hun saa gladelig
udi Hr. Svend Dyres Arm.

Idag tager Svenden Orlov udaf sin Herre.

Vi har en hel Række af Viser, hvor Ridderen bortfører sin Mø fra selve Bryllupsgaarden, da hun nødtvungen skal ægte en anden; snart sker det med blanke Sværd og snart ved Forklædning eller anden List. I Svend Dyres Vise er dog Hovedvægten ikke lagt paa Slutningsbegivenheden, men paa den uforknytte, men i Formen slebne Maade hvorpaa han kan tiltvinge sig Adgang til Bryllupet. — Tillige giver Visen et ganske eget lille kulturhistorisk Billede: Svend Dyre har været i Paris, „blandt de mange Folk", og der har han lært hvorledes man skal svare og optræde i enhver Situation, hans „Tunge er bleven ham en Tolk". Det er et af Visernes sparsomme Vidnesbyrd om, hvorledes det høviske Væsen tilegnes fra fremmed Storstads- og Ridderliv; i Regelen holder vore Digtere sig til den hjemlige Synskres.

DgF VII Bd. Nr. 394. — *V. 1* hører ikke til den egentlige Handling; det tjener kun til at fremstille Visens Helt i nedtrykt Sindsstemning (fordi hans Elskede tages fra ham). — *Omkvædet* har intet med Visens Indhold at gøre. — *V. 2* igen, i Møde. — *V. 5* Bliant, et blankt silkeagtigt Tøj. — *V. 7* hvem er os, det sidste Ord egenlig overflødigt (hvem er han for os? hvem skal vi anse ham for?) — drager saa bolde Kind, har (egl. bærer) saa smukke Kinder. — *V. 10* Medens de andre af Brudefølget ikke er naaet længere end til at føre deres Heste paa Græs (Bed), sørger Svend Dyre for at faa en Plads nærved Bruden. — *V. 12* forkrøben, kroget, listig. — *V. 13* Paris (udtales med Tryk paa første Stavelse). — *V. 16* Højeloftsbro, Svalegangen ved det øvre Stokværk. — de Tinde, Borgmurens Krone og Vagtpladser; altsaa vistnok den Ende eller Fortsættelse af Højeloftssvalen, som gaar hen under Murtinderne. — *V. 22* tog de Ord til sig, opfattede de Ord som henvendte til ham (og som han altsaa skulde svare paa). Man synes at have betragtet en Forbandelse som virkningsløs, naar den straks blev modsagt. — *V. 24* læse, laase. — rende, lade (Hesten) løbe.

29. Rige Hr. Palles Bryllup.

1. Det var Jomfru Gundelil,
hun skulde til Kirken fare;
der mødt' hende rige Hr. Palle,
vilde hende med Vold borttage.
Der springer ud Løven' i-saa grønnen.

2. Det var rige Hr. Palle,
han rider til hængende Karm;
hilsed han Jomfru Gundelil,
han tog hende i sin Arm.

3. „I rider bort, rige Hr. Palle,
I gør mig ingen Men!
først Messen er udsungen,
saa vil jeg følge jer hjem."

4. Det var rige Hr. Palle,
han rider til Kirken fore;
forgyldene var hans Hestesko,
saa var og hans Spore.

5. Det var Jomfru Gundelil,
hun holder i grønnen Lund;
klædte hun sin Køresvend
i saa snar en Stund.

6. Klædte hun sin Køresvend
i brun og i blaa;
efter gik Jomfru Gundelil
i den Vadmel graa.

7. Messen var udsungen,
og Folkene de for hjem;
det var Jomfru Gundelil,
hun fulgte Hr. Palle hjem.

8. Saa fulgte de den unge Brud
i rige Hr. Palles Gaard;
det hvide Sølv, det røde Guld
skulde da være uspart.

9. Satte de den unge Brud
paa den Brudebænk;
for gaar Riddere og Svende,
de bar for hende Skænk.

10. Sildig om den Aften,
der Duggen driver paa,
det var da den unge Brud,
hun skulde til Senge gaa.

11. Fulgte de den unge Brud
alt til det Brudehus;
for gaar Riddere og Svende,
de bær for hende Blus.

12. Det var rige Hr. Palle,
satte sig i Sengen ned;
det da var den unge Brud,
hun vendtes til Væggen derved.

13. Det var rige Hr. Palle,
klapped hende ved hviden Kind:
„I vender eder om, Jomfru Gundelil,
I er Allerkæresten min.“

14. „I ligger bort, rige Hr. Palle,
det er stor Spot og Harm;
det er Jomfru Gundelils Køresvend,
I har i eders Arm.“

15. „Og er det Jomfru Gundelille
hendes Køresvend,
aldrig skal du gaa levende
af min Brudeseng!“

16. Det var rige Hr. Palle,
han raaber paa Glavend og Spjud:
og det var Jomfruens Køresvend,
han sprang ad Vinduet ud.

17. Tak have Jomfruens Køresvend,
han var sin Jomfru tro:
han glemte ikke hendes Hovedguld,
ikke heller hendes sølvspændte Sko.

18. Det var Jomfru Gundelil,
lader spørge under Ø:
„Mon han rige Hr. Palle
har faaet min Køresvend Mø?“

19. Det var Jomfru Gundelil,
hun gjorde ham mere til Harm:
hun sendte ham Vugge og Svøbeklæder
til Køresvendens Barn.
Der springer ud Løven' i-saa grønnen.

DgF IV Bd. Nr. 234. — *Omkv.* de grønne Løv udspringer. — *V. 4* fore, forud. — *V. 14* ligger bort, flytte sig til Side.

30. To Brude om een Brudgom.

1. Hr. Jens han sidder over breden Bord,
— saa træde vil vi —
hans Søster paa Gulvet for ham stod.
Hr. Laves Amer.

2. „Hør du det, kær Søster min,
og hvi da falmer din favre Kind?“

3. Det svared liden Kirstin udaf stor Harm:
„Jeg har Hr. Laves Barn i Barm."

4. Hr. Jens han sprang over breden Bord,
den brune Mjød paa Gulvet stod.

5. Hr. Jens han beder sadle sin Hest:
„Hr. Lave vil vi hjemme gæst'."

6. Hr. Jens han kom til Borgeled,
ude stander Hr. Lave og hviler sig derved.

7. „Her stander du, Hr. Lave, kær Stalbroder min,
hvi har du lokket hin liden Kirstin?"

8. „Hjælpe mig Gud af al min Nød,
jeg lokked ret aldrig den væne Mø!

9. Jeg har fæst en stolte Jomfru,
ret aldrig bliver liden Kirstin min Brud."

10. Hr. Jens han ud af Gaarden rendte,
hans favre Ganger han under sig sprængte.

11. De Fruer de smykked Hr. Laves Brud,
selv smykked Hr. Jens sin Søster saa prud.

12. De Fruer de aag, Hr. Jens han red,
saa fulgtes de over den sorte Hede.

13. De førte to Brude for Kirkedør,
Hr. Jens han kom med sin Søster før.

14. Det mælte Hr. Jens, en Mand saa trøst:
„Hr. Lave, du skal vies ved min Søster først."

15. De Sognefolk havde deraf godt Gammen,
hvor Præsten vied de tre Folk sammen.

16. De førte to Brude i Hr. Laves Gaard,
Hr. Jens han førte sin Søster for.

17. De satte to Brude paa Brudebænk.
Hr. Jens han bar sin Søster Skænk.

18. Sildig om Aften, Rim faldt paa,
de Brude skulde til Senge gaa.

19. De tændte op de høje Blus,
de fulgte to Brude til Brudehus.

20. Hr. Jens han satte sin Søster i Seng,
saa gik han Hr. Lave igen.

21. „Hvad heller vil du udi Salen dø,
heller du vil sove hos den lokked' Mø?"

22. „Heller vil jeg sove hos den lokked' Mø,
end jeg vil udi Salen dø."

23. Hr. Jens han lukte den Loftsdør brat:
— saa træde vil vi —
„Stander ude, vor unge Brud, og haver Godnat."
Hr. Laves Amer.

DgF IV Bd. Nr. 217. — *Omkv.* Amer, Ammer, Amber, duftende Urter (Stenkløver), hvormed Gulvet blev strøet ved Fest (jfr. Nr. 15 V. 57). Meningen af Omkvædet: saa vil vi træde (i Dans) over Hr. Laves blomsterstrøede Gulv. — *V. 3* Harm, Sorg. — *V. 10* rendte, lod Hesten løbe stærkt. — *V. 12* aag, agede. — *V. 14* trøst, paalidelig. — *V. 20* igen, i Mode. — *V. 21* heller, eller. *V. 23* Loftsdør, Døren til Højeloftet (Brudekammeret).

31. Hr. David og hans Stesønner.

1. Fru Ingerlil var et Rosenblad,
— de Herrer ligger ind for Brunby —
Hr. David han om hende bad.
Saa saare da græder Fru Inger.

2. „Mine Sønner de er baade liden og smaa,
jeg kan ej saa snart lad' dem Stefader faa."

3. Han svor om alt det, Jorden kunde bære:
han vilde dem ingen Stefader være.

4. „Jeg skal eders Sønner for Fader være,
til de kan selv Skjold i Leding føre."

5. Fru Inger svøber sit Hoved i Skind,
og saa gaar hun i Højeloft for Sønner sin'.

6. „Hør I, mine Sønner saa smaa:
og maa jeg eder en Stefader faa?"

7. Den ældste Søn han svarede saa:
„Min kær Moder, I maa os ikke Stefader faa."

8. Den yngste Søn han svared dertil:
„Du lad kær Moder gøre, hvad hun vil."

9. Førend Hr. David vilde ride af Gaard,
da maatte Fru Ingerlil sige ham ja.

10. De var ikke sammen i Maaneder tre,
han vilde hendes Sønner hverken høre eller se.

11. De Børn vokste op for deres Moders Skød,
Hr. David han det saa saare fortrød.

12. Hr. David han svøber sig Hoved i Skind,
saa gaar han i Loft for Fru Ingerlil ind.

13. „Hør I, Fru Inger, min Hjertenskære:
skal ikke eders Sønner Hovmænd være?“

14. „Mine Sønner de er baade liden og unge,
de kan ikke bære deres Brynjer tunge.“

15. „Kan de ikke Skjold i Leding føre,
da skal de dem to Skibmænd være.“

16. Hr. David lader bygge en Snække af ny.
de Milekul han lader deri.

17. Foroven var den ladet med Mjøden den søde,
forneden med den gloende Gløde.

18. Hr. David skød hendes Sønner fra Land,
Fru Ingerlil græder paa hviden Sand.

19. Dagen var hed, og Mjøden var sød,
den ene Broder sovned i den andens Skød.

20. Hr. Arild vaagned, og op han saa:
han saa sin Broder i røde Glød laa.

21. „Førend jeg vil lade mig brænde i Glød,
da vil jeg heller paa Havsens Bund dø.“

22. Hr. Arild gjorde Kors for Bølgen blaa,
saa tog han den Vej, til Havsens Bund laa.

23. De Herrer drev ind paa hviden Sand,
den yngste laa død i den ældstes Arm.

24. Hr. David han gik paa hviden Sand,
som Fru Ingerlils Sønner var drevne i Land.

25. Han tog de Guldringe af deres Hand,
saa grov han dem ned i hviden Sand.

26. Der da ginge de Maaneder fem,
og ikke kom hendes Sønner i alle dem.

27. „Her er blæst saa mange Slags Vejr,
hvi kom ikke mine Sønner til Landet her?“

28. Det var derefter en Søndag da,
Hr. David og Fru Inger i Badstue skulde gaa.

29. Fru Inger hun sig til Side saa:
da havde Hr. David hendes Sønners Guldringe paa.

30. „Det sidste jeg de Guldringe for Øjne saa,
da havde Hr. Arild, min ældste Søn, dem paa.“

31. „Tier stille, Fru Inger, I siger ikke slig,
der er saa meget Guld hinanden lig.“

32. Fru Inger tager med sig de Møer to,
saa monde hun sig til Stranden gaa.

33. Der kom en Fugl i hvide Fjedre:
„Og hør I, Fru Inger, I græder ikke mere!

34. I sidder paa det Sted, eders Sønner ligger paa,
ret aldrig kan I dem mere levende faa.“

35. Fru Inger hun graver med hviden Hand,
hun grov sine Sønner af hviden Sand.

36. Fru Inger lod hente de Svøbelagen smaa,
saa klædte hun sine Sønner paa Stedet, de laa.

37. „Alt meden mine Sønner de maatte ikke leve,
da skal jeg deres fæderne Gods bortgive.

38. Jeg skal lade bygge over dem en Kirke af ny,
der at synge Messe og Ottesang udi.

39. De fattige Børn gjorde jer ingen Harm,
I fortrød, hver Gang jeg lagde dem i min Arm.

40. Jeg klager det nu udi min Nød:
I undte dem ikke det tørre Brød.

41. Gud naade den Enke med Børnene smaa,
som en saa ond Stefader skulde faa.

42. Jeg beder Gudfader i Himmerige.
— de Herrer ligger ind for Brunby —
vi maa engang samles der alle tillige."
Saa saare da græder Fru Inger.

I Fiskerlejet Arildsleje paa Nordsiden af Kullen, i Brunby Sogn, findes et Kapel, hvor der tidligere kun holdtes Gudstjeneste i Fisketiden, og hvor kun de ilanddrevne Strandvaskeres Lig blev jordede. Almuen kaldte det Sankt Arilds Kapel og fortalte, at det var bygget over en forulykket, der var druknet af sin onde Stefader. Den Vise, der er digtet herom, har paa Folkemunde faaet forskellige Former: i den skaanske Almues Sang i 18de Aarhundrede slutter den med Fru Ingers Kirkebygning: i adelige Viseboger fra 16de og 17de Aarhundrede medtager den Hævnen over Stefaderen.

DgF VI Bd. Nr. 337. — V. *6* faa, give. — V. *16* Milekul, Trækul. — V. *24* som, hvor.

32. Hr. Karl paa Ligbaare.

1. Det var unge Hr. Karel,
han raader med Moder sin,
hvor han skulde hende af Kloster faa.
hin liden Kirstin.
Men de Roser og de Liljer de gror.

2. „Du skalt lade dig lægge syg
og klæde dig Lig paa Baar;
og lad det aldrig nogen Mand spørge,
det du i Live vor.“

3. Silde om den Aften
da blev den Herre syg;
aarle om den Morgen
da ringed det for hans Lig.

4. Saa tog de unge Hr. Karel
og lagde ham Lig paa Baar;
hans Smaasvende de sadled Heste
og rede til Klosteret for.

5. Saa lod de den Ligbaar
udi det Kloster føre;
Prioren gik dem ud imod
med Hæder og stor Ære.

6. Frem da ginge de Smaasvende
var klæd i Skarlagen rød;
de bad de Jomfruer til Vaage gaa:
„Hin unge Hr. Karl er død.“

7. Det var liden Kirsten,
hun raader med Moder sin:
„Maa jeg mig til Vaage gaa
over Hr. Karl hans Lig?“

8. „Drag du paa dit Skarlagen
sæt paa dit Hovedguld;
men vogt dig vel for unge Hr. Karl,
han er svigefuld.“

9. Liden Kirsten ind ad Døren tren,
som Vokskerter stod og brunde;
hun kunde ikke Ljus i Kloven se,
saa saare hendes Øjne de runde.

10. Hun satte sig ved hans Hovedgærd,
hun bad godt for hans Sjæl:
„Den Tid du i Live var,
jeg undte dig hjertelig vel.“

11. Hun gaar til hans Fødder,
hun løfter paa hviden Lin:
„Den Tid du i Live var,
du var Allerkæresten min.“

12. Han taler til hende saa sagtelig:
„I skal ej græde saa saare;
det er eder til Vilje gjort,
at jeg ligger her paa Baare.

13. Hesten staar i Pilegaard
og bier efter dig,
om du nu, liden Kirstin,
vil følge herfra med mig.“

14. Det var unge Hr. Karel,
rejste sig af Ligbaare brat;
han tog den Jomfru og gik ad Dør.
hun bød dem tusind Godnat.

15. Alle sade de Nonner,
og læste i deres Bog;
de tænkte, det var Guds Engle,
der denne Jomfru tog.

16. Alle sade de Nonner
og tænkte hver med sig:
„Mon ikke den Guds Engel
vilde komme og tage mig!“
Men de Roser og de Liljer de gror.

Denne Vise adskiller sig fra de fleste i denne Samling ved sin intrigeagtige Handling, og ved at tilsvarende Viser findes spredt over en stor Del af Europa. Overalt i disse

træffer man, at Jomfruen opfordres til — efter Datidens Skik — at deltage i Ligvagten hos den (foregivne) døde. Ejendommelig for den nordiske Form er dog, at Ridderen ved denne List faar Jomfruen til at tilstaa sin hidtil skjulte Kærlighed.

DgF VII Bd. Nr. 409. — *Omkv.* Men, medens. — *V. 2* vor, var. — klæde dig Lig („som" udeladt, jfr. at ligge Lig). — *V. 4* for, forud, nml. for at mælde Ligtogets Komme. — *V. 6* til Vaage, til Vagt over Liget. — *V. 9* som, hvor, i den Sal hvor. — Klove, Klemme til at sætte Lyset i. — *V. 12* eder til Vilje, for eders Skyld (egl. efter eders Ønske). — *V. 16* tænke med sig, tænke ved sig selv.

Samlingens Kilder (antydede ved Henvisning til Numre i „Danmarks gamle Folkeviser“: „efter“ betegner at Opskriften er benyttet med nogen Frihed): *1* 82; Isl. Fornkvæði Nr. 16; Danske Studier Nr. 1906, 182 ff. (Samtalen med Broderen afkortet). *2* 43 Karen Brahe. *3* 183 efter Karen Brahe. *4* 39 efter samme. *5* 47 A efter samme. *6* 45 A Karen Brahe. *7* 50 B Vedels Hskr. *8* 89 A Karen Brahe. *9* 73 A efter Karen Brahe. *10* 59 Karen Brahe. *11* 64 Vedels Hskr. *12* 50 B—E. Slutverset udeladt (Barnet kommer til Live igen paa alles Bon); Valravn, se Danske Studier 1904, 216. *13* 68 B, 16de Aarh. (Slutn. frit). *14* 65 A 16de Aarh. *15* 76 A—E 16de Aarh. *16* 240 Opskrifter fra 16de Aarh. *17* 155 A Vedels Hskr. *18* 148 B samme. *19* 146 B 16de Aarh. *20* 424 19de Aarh. *21* 377 A skaansk, Aar 1559. *22* 415 Opskrifter fra 16de Aarh. *23* 298 A 17de Aarh. *24* Opskrifter fra 16de Aarh. *25* 460 AB 17de Aarh. *26* 236 Opskrifter fra 16de Aarh. *27* 218 A—E 16de Aarh. *28* 394 ABC 16de Aarh. (Slutningen er i Opskrifterne sædvanlig forkludret ved Indblanding af andensteds hjemmehørende Kampscener). *29* 234 A efter Karen Brahe. *30* 217 B 16de Aarh. *31* 337 C Skaane 18de Aarh. *32* 409 B efter Vedels Hskr. (denne Form er egenlig en Blanding af „Hr. Karl paa Ligbaare“ og 408 „Hr. Mortens Klosterrov“).

C0-GTA-887